

Uloga učitelja u ostvarivanju pozitivnog razrednog ozračja

Krečak, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:057769>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju
Sveučilišni diplomski studij
Pedagogija

Marija Krečak

**Uloga učitelja u ostvarivanju pozitivnog razrednog
ozračja**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju
Sveučilišni diplomski studij
Pedagogija

Uloga učitelja u ostvarivanju pozitivnog razrednog ozračja

Diplomski rad

Student/ica:
Marija Krečak

Mentor/ica:
Doc.dr.sc. Marija Buterin Mičić

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Marija Krečak**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Uloga učitelja u ostvarivanju pozitivnog razrednog ozračja** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 22. ožujka 2024.

Sadržaj

1.	Uvod	1
2.	Uloga učitelja u suvremenoj školi	2
2.2.	<i>Obrazovanje učitelja i povijesni pregled izobrazbe učitelja u Republici Hrvatskoj</i>	3
2.3.	<i>Kompetencije učitelja</i>	6
2.4.	<i>Učiteljski stil rukovođenja razreda</i>	8
3.	Razredno ozračje	11
3.1.	<i>Određenje razrednog ozračja</i>	11
3.2.	<i>Čimbenici razrednog ozračja</i>	15
3.3.	<i>Odnos učitelj – učenik</i>	18
4.	Metodologija rada	21
4.1.	<i>Predmet, cilj i zadaci istraživanja</i>	21
4.2.	<i>Metoda i postupak istraživanja</i>	21
5.	Prikaz i analiza odabranih istraživanja	23
6.	Zaključak	41
7.	Literatura	43
8.	Popis tablica	50
9.	Naslov, sažetak i ključne riječi	51

1. Uvod

U fokusu ovog diplomskog rada je uloga učitelja u ostvarivanju pozitivnog razrednog ozračja. Struktura rada podijeljena je u četiri glavna poglavlja. Unutar dva poglavlja teorijski se razmatra uloga učitelja u suvremenoj školi te problematika ozračja u školi s posebnim naglaskom na razredno, odnosno razredno-nastavno ozračje. Preostala dva poglavlja su usmjerena na istraživački dio. Riječ je o prikazu metodologije istraživanja i dobivenih rezultata. Svako veće poglavlje sadrži potpoglavlja koja analiziraju bitne karakteristike pojedine teme. Prvo poglavlje usmjereno je na prikaz uloge učitelja u suvremenoj školi te prikaz karakteristika učiteljskog zanimanja uzimajući u obzir zakonske okvire, temu cjeloživotnog učenja u Republici Hrvatskoj, kompetencije učitelja i na posljetku, učiteljski stil rukovođenja razredom. Svaka od navedenih tema bitna je kako bi se dobio bolji uvid u učiteljski poziv i uloge koje učitelji svakodnevno obavljaju. U poglavlju o razrednom ozračju terminološki se razgraničavaju pojmovi odgojno-obrazovnog ozračja, školskog ozračja i razrednog, odnosno razredno-nastavnog ozračja, ali se ističe i njihova međuzavisnost u ostvarivanju kvalitetne škole. Poseban naglasak je stavljen na kvalitetu odnosa učitelja i učenika u sklopu pozitivnog ozračja razredne zajednice. Treće poglavlje posvećeno je metodologiji istraživanja u kojem su opisani predmet, cilj i zadaci istraživanja te način odabira i analize odabranih radova. U ovom radu prikazani su odabrani recentni radovi na nacionalnoj razini koji su se bavili ulogom učitelja razredne nastave u kreiranju pozitivnog razrednog ozračja. Osim prethodnog parametra, uzeti su u obzir i oni radovi koji su obuhvaćali učeničku percepciju uloge učitelja u realizaciji pozitivnog ozračja u razredu. Glavni kriteriji odabira dostupnih istraživanja bili su: vremenski raspon (do unatrag petnaest godina), razredna nastava, empirijska istraživanja te ključne riječi (učitelj, razredno ozračje, razredno-nastavno ozračje). Temeljem navedenih kriterija i zadataka istraživanja iznesen je prikaz rezultata sustavne analize odabranih radova te su u posljednjem dijelu rada izneseni zaključci.

2. Uloga učitelja u suvremenoj školi

U literaturi se navode različite definicije koje se odnose na termin učitelj. U *Preporuci o statusu učitelja*, donesenoj 5. listopada 1966. godine u Parizu, učitelj se razumije kao osoba u školi koja je odgovorna za odgoj i obrazovanje učenika. Status učitelja odnosi se na njihov položaj, a očituje se kroz važnost uloge i sposobnosti učitelja u obavljanju svojih dužnosti (Strugar, 2014). Temeljem Članka 101. *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2020), učitelji osnovne škole kreiraju nastavni proces i neposredan odgojno-obrazovni rad. Također, učitelji izvršavaju poslove i obveze obzirom na svakodnevne zahtjeve u odgojno-obrazovnom radu (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2020). Učiteljske obveze u školskim ustanovama na tjednoj razini, donesene su u skladu s Nacionalnim okvirnim kurikulumom te Nastavnim planom i programom, a riječ je o 40-satnom radnom tjednu. Odluka je donesena obzirom na tjedno i godišnje zaduženje učitelja, nastavnika i odgojitelja u sklopu poslova neposrednog rada u nastavi, potom poslova koji proizlaze iz odgojno-obrazovnog rada uzimajući u obzir i one poslove koji obuhvaćaju izvršenje aktivnosti te poslove na školskoj razini (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2020).

Sukladno *Pravilniku o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi* (2014) učitelji uz izvođenje nastave, provode razredništvo te obavljaju poslove i aktivnosti iz *Nastavnog plana i programa, Godišnjeg plana i programa* te *Školskog kurikuluma*. Termin razredništva odnosi se na poslove učitelja-razrednika u izvedbi odgojno-obrazovnog plana i programa rada razrednog odjela. Na vođenje razrednog odjela učitelji ostavljaju četiri sata tjedno od kojih dva sata za neposredan rad s učenicima te dva sata na informacije i suradnju s roditeljima, vođenje pedagoške dokumentacije, izrada godišnjeg plana razrednika, poslove vezane za upis djece u prvi razred osnovne škole, organizaciju i vođenje učeničkih izleta i ekskurzija, brigu o učeničkoj prehrani i ostalo (Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi, 2014).

U Članku 10. *Pravilnika o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi* (2014), utvrđene su i radne obveze učitelja razredne nastave. U radne obveze učitelja spadaju: redovita i izborna nastava, dodatna i dopunska nastava, izvođenje izvannastavnih aktivnosti, rad u produženom boravku, vođenje učeničkih klubova i društava te neposredan

odgojno-obrazovni rad s učenicima osnovne škole (Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi, 2014).

Pravilnik o napredovanju učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja u osnovnim i srednjim školama i učeničkim domovima (2019), navodi kako učitelji, nastavnici, stručni suradnici i ravnatelji mogu ostvarivati daljnje napretke u karijeri obzirom na odgovarajuću stručnu spremu propisanu zakonom uz potrebne pedagoško-psihološke vještine. Napredak mogu ostvariti kroz sljedeća zvanja: mentor, savjetnik i izvrstan savjetnik. Krajem 20. i početkom 21. stoljeća došlo je do promjena u školskom planu i programu te se naglasak stavlja na senzibilizaciju učitelja i učenika po pitanjima ljudskih prava, opće kvalitete života i ekološke osviještenosti.

2.2. Obrazovanje učitelja i povijesni pregled izobrazbe učitelja u Republici Hrvatskoj

Od druge polovice 18. stoljeća moguće je pratiti institucionalizaciju u području izobrazbe učitelja u Hrvatskoj (Vizek Vidović, 2005). Značajan iskorak u obrazovanju učitelja donijelo je 19. stoljeće kada se osnivaju *Djevojačko učiteljište*, u sklopu samostana sestara milosrdnica sv. Vinka u Zagrebu te muška *Učiteljna učiona zagrebačka* (Cindrić i sur., 2010). Na kraju 19. stoljeća osnivana je prva udruga za hrvatske učitelje i nastavnike-*Hrvatska pedagoška udruga*. Udruga se bavila profesionalnim položajem učitelja u društvu. Godina 1874. smatra se značajnom za hrvatsko školstvo jer je upravo te godine donesen *Zakon o osnovnom obrazovanju* kojim četverogodišnje osnovno školovanje postaje obvezno. Nakon Prvog i Drugog svjetskog rata mijenjale su se obrazovne politike i zakoni sve do 1990. godine i reforme obrazovanja. Reformom obrazovanja sve ključne odluke na odgojno-obrazovnom području donose se u nadležnosti hrvatskog Sabora. 1992. godine dolazi do ključnih promjena u školovanju učitelja i nastavnika. Naime, do tada više učiteljske škole u kojima su se obrazovali učitelji razredne nastave, a koje su trajale dvije godine, uključuju se u program visokog školstva te se njihov studij produžuje na četiri godine (Vizek Vidović, 2005).

Težnje za promjenama u visokom školstvu Republike Hrvatske vodile su prihvaćanju šireg, europskog konteksta visokog obrazovanja u sklopu Bolonjskog procesa. Uslijedilo je potpisivanje Bolonjske deklaracije 2001. godine u Pragu. U radu od Vizek Vidović (2005) iznesene su promjene koje je Bolonjska deklaracija donijela u obrazovanju učitelja razredne

nastave. Učiteljski studij slijedi sukcesivni model studija. Studij za izobrazbu učitelja razredne nastave je u akademskoj godini 2004./2005. trajao četiri godine, dok se uvođenjem Bolonjskog procesa akademske godine 2005./2006., studij za izobrazbu učitelja razredne nastave produljuje na ukupno pet godina u integriranom obliku čime se na kraju ostvaruje 300 ECTS¹. Nadalje, empirijskim istraživanjem Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja ispitivani su stavovi članova o bolonjskom procesu, a rezultati pokazuju visok uspjeh hrvatskih sveučilišta, uz prisutne strukturne probleme koji sprječavaju kvalitetan daljnji razvoj sveučilišne razine (Krištof i sur., 2011). Neki od problema koji otežavaju kvalitetu provedbe bolonjskog procesa su sljedeći: administrativna opterećenost, nastavni planovi i programi koji opterećuju učenike i učitelje, opterećenje studenata nastavom koje nije u skladu sa ECTS bodovima, smanjeni kriteriji pri evaluaciji studenata te nedovoljna mobilnost sudionika akademske zajednice (Krištof i sur., 2011). Danas se izobrazba učitelja u Republici Hrvatskoj odvija na sedam fakulteta i odsjeka u sklopu Sveučilišta. Nadalje, studenti tijekom prve tri godine stječu potrebna znanja iz jezika i književnosti, matematike, društvenih i prirodnih znanosti, glazbe, umjetnosti i tjelesnog obrazovanja. Praktični dio nastave započinje u šestom semestru i traje sve do kraja studija. Završetkom Učiteljskog fakulteta u trajanju od pet godina student stječe naziv „magistar/magistra primarnog obrazovanja“ (Debeljak, 2016).

Zbog stalnih promjena u društvu na svjetskoj i nacionalnoj razini, pitanje obrazovnih promjena uvijek je aktualna tema. Cilj odgojno-obrazovnog sustava trebao bi biti osposobljavanje građana za ostvarivanje slobode kretanja ljudi, robe, kapitala i usluga. Riječ je o razvoju multikulturalizma te povezivanju sustava odgoja i obrazovanja iz kojih su izneseni sljedeći koncepti: cjeloživotno učenje, obrazovanje za sve te zajednički suživot (Strugar, 2014). Kostović -Vranješ (2015) naglašava koncept cjeloživotnog obrazovanja kao ključan u sustavu učiteljskog obrazovanja. Ono započinje inicijalnim obrazovanjem te se nadograđuje kontinuiranim usavršavanjem. Stjecanjem znanja za praksu na visokoškolskoj razini, započinje profesionalni razvoj učitelja. On se nastavlja tijekom nastavnog rada te stjecanjem praktičnog znanja, a nadogradnja znanja i vještina temeljena je na osobnom promišljanju iskustva vlastite prakse (Kostović-Vranješ, 2015). U *Izjavi Europske Komisije*

¹ Eng. European Credit Transfer and Accumulation System; hrv. Europski sustav prijenosa i prikupljanja bodova

iz 2007. godine navodi se kako profesionalni razvoj učitelja treba biti cjeloživotni zadatak (Franić, 2018). Zbog toga je svrha profesionalnog usavršavanja osuvremeniti, razviti i proširiti znanja koja su učitelji i nastavnici stekli tijekom inicijalnog obrazovanja te razvoj novih vještina i pogleda na profesiju (OECD², 2005). Učitelji i nastavnici koji su kvalitetno obrazovani izravno utječu na obrazovna postignuća svojih učenika. Samim time, profesionalni razvoj i obrazovanje učitelja ključno je pitanje svake zemlje koja želi unaprijediti svoj odgojno-obrazovni sustav te ga učiniti što fleksibilnijim i prohodnijim (Vizek Vidović, 2005). Obzirom na činjenicu da kvalitetno obrazovanje učitelja uvelike utječe na učenike, ulaganje u usavršavanje znanja, sposobnosti i vještina presudno je za uspješno učiteljsko zanimanje. Kao što je prethodno spomenuto, promjene na društvenoj razini zahvaćaju odgojno-obrazovni sustav, a upravo se cjeloživotnim učenjem učitelji lakše i pravilnije suočavaju sa suvremenim odgojno-obrazovnim promjenama (Jukić i Ringel, 2013). Koncept cjeloživotnog učenja obuhvaća formalne programe obrazovanja. Također, „(...) odnosi se i na nenamjerno, neorganizirano i spontano stjecanje znanja, vještina i stavova, odnosno kompetencija, a provedba je moguća na neformalan i informalan način tijekom cijelog života, usporedno s obveznim i drugim oblicima redovnog obrazovanja“ (Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, 2013). U kontekstu cjeloživotnog obrazovanja, bitno je istaknuti kako učitelj djeluje u vrlo složenom društvu brzih promjena. Kako bi učitelj odgovorio zahtjevima koji se nađu pred njim bilo u profesionalnom razvoju, odnosno u području odgojno-obrazovne prakse, on mora biti spreman na cjeloživotno učenje. Isto tako, učitelj treba motivirati svoje učenike u težnji za cjeloživotnim učenjem (Vizek Vidović, 2005).

Suvremeni učitelj uvelike utječe i na ozračje u razredu, a neki od faktora uspješnog pozitivnog ozračja razredne zajednice su kvalitetna komunikacija s učenicima, poticanje učenika, poučavanje učenika o moralnim vrijednostima, dobra suradnja s roditeljima i ostalim zaposlenicima škole. Kako bi bio uspješan u prethodnim elementima, učitelj bi trebao biti kreativan i demokratičan u radu, empatičan prema drugima potičući razumijevanje, toleranciju, poštenje i optimizam svojih učenika (Strugar, 2014). Kompetencije koje se ističu

² Eng. Organisation for Economic Co-operation and Development ; hrv. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

kao ključne za učiteljsku praksu su: komunikacija na materinskom i stranom jeziku, IKT kompetencija, poduzetništvo, međuljudska i građanska kompetencija, organizacija vlastitog učenja te prirodoslovna i matematička kompetencija (Buterin, 2009).

2.3. Kompetencije učitelja

Uspješno obavljanje zadataka i ostvarivanje ciljeva profesije rezultat su posjedovanja određenih kompetencija. Različite su definicije termina kompetencija. Lasić (2015) definiciju kompetencije povezuje s ovlaštenjem ustanove ili osobe. Prema Buterin (2009) kompetencija ne može biti definirana isključivo u okviru znanja i sposobnosti, već se proširuje na svjetonazor i vrijednosne stavove pojedine osobe. U definiciji OECD- a (2007), termin „kompetencija“ obuhvaća kognitivnu, funkcionalnu, osobnu te etičku kompetenciju. Učiteljska i nastavnička profesija pretpostavlja visoko razvijene kompetencije za rad u razredu ili nekoj drugoj odgojno-obrazovnoj ustanovi te razvijenu profesionalnu etiku (Lasić, 2015). Također, značaj učiteljske profesije ogleda se u razvoju pojedinca i osposobljenosti za upotrebu postojećih i novih kompetencija pedagoške i didaktičke prirode (Jurčić, 2014). Prema Lasić (2015), učiteljske kompetencije se dijele u tri dijela: predmetna kompetencija, pedagoško-didaktičko-metodička kompetencija i kompetencije koje se odnose na osobine ličnosti. Predmetna kompetencija odnosi na znanja iz određenih područja. Pedagoško-didaktičko-metodička kompetencija podrazumijeva znanja i vještine posredovanja znanstvenih spoznaja u nastavi te kompetencije koje se odnose na osobine ličnosti učitelja (empatičnost, razumijevanje, briga, itd). Nadalje, Jurčić (2014), razlikuje didaktičku od pedagoške kompetencije učitelja, dok u isto vrijeme pedagošku kompetenciju dijeli na osam razina: osobna, komunikacijska, analitička (refleksivna), socijalna, emocionalna, interkulturalna, razvojna te onu koja se odnosi na rješavanje problema. Osobna kompetencija odnosi se na uvažavanje individualnih osobina svakog pojedinca. Temeljni elementi osobne kompetencije su empatičnost, razumijevanje, susretljivost i fleksibilnost. Nadalje, komunikacijska se kompetencija odnosi na skup socijalnih vještina u procesu početka, uspostave i održavanja dijaloga s učenicima. Analitička kompetencija odnosi se na refleksiju nastavnog sata (motivacija učenika, realizacija ciljeva nastave, itd). Socijalna kompetencija temelji se na sposobnosti učitelja za suradnju i timski rad. Emocionalna kompetencija sposobnost je pojedinca u podnošenju vlastitih poteškoća te sposobnost ovladavanja odnosa

s drugim osobama. Nadalje, interkulturalna kompetencija polazi od razvijanja odnosa sudjelovanja, uključivanja i razumijevanja kod učenika koji će u konačnici pomagati u inkluziji djece drugačije kulturne pozadine. Razvojna kompetencija podrazumijeva svijest učitelja o vlastitom znanju. Dakle, kompetentan učitelj uvijek preispituje vlastito znanje, nastoji biti u korak s modernim ishodima poučavanja i učenja te se kritički osvrće na vlastitu učinkovitost u odgojno-obrazovnom procesu. Posljednje, vještine učitelja u uspješnom rješavanju problema odnose se na pomoć učenicima koji nailaze na prepreke tijekom nastavnog procesa. Učitelj je taj koji prepoznaje i reagira na potrebe učenika te oblikovanjem pozitivnog ozračja u razredu stvara podlogu za veće povjerenje svojih učenika (Jurčić, 2014). U okviru pozitivnog odgojno-obrazovnog ozračja na razini zajednice, interkulturalno obrazovanje predstavlja iskorak u odgojno-obrazovnoj politici. Pozitivno i kulturno osviješteno ozračje može doprinijeti akademskom postignuću svakog učenika i vezanosti za školsko okruženje (Buterin, 2009).

Odgoj i obrazovanje za 21. stoljeće zahtjeva izgrađivanje kompetencija nužno različitih od onih koje su prethodno dominirale. Uslijedilo je napuštanje autoritarnog stila poučavanja i prelazak na suvremene oblike nastave pri čemu su učenici u centru (Vrkić Dimić, 2013). Pred učitelje su postavljeni novi zahtjevi te redefiniranje njihove uloge i kompetencija. Shodno tome, učiteljska sloboda djelovanja se proširuje, a raspon kompetencija se povećava (Sučević i sur., 2011). Znanja i vještine za 21. stoljeće uključuju digitalnu pismenost, kreativnost u promišljanju, djelotvornu komunikaciju te produktivnost u radu. U svrhu uspješnog stjecanja kompetencija iz prethodno spomenutih područja, pojedinci trebaju ovladati raznim znanjima i vještinama (Vrkić Dimić, 2013). Kao svjedoci suvremenog digitalnog napretka, i u nastavi se ističe uloga interaktivne nastave zasnovane na korištenju interneta. Fleksibilnija organizacija nastave od strane učitelja može se postići pravilnom upotrebom IKT-a uz pomoću suvremenih pedagoških i didaktičkih načela (Vrkić Dimić, 2013). U suvremeni kompetencijski profil učitelja, osim digitalnih kompetencija, uključen je širok spektar raznih drugih uloga. Tako učitelj treba biti savjetnik, koordinator, ocjenjivač, prijatelj i osoba od povjerenja. Ključno pitanje u promišljanju kvalitete školskog sustava odnosi se na kvalitetan rad učitelja i njegove kompetencije u odgojno-obrazovnom procesu kojima direktno doprinosi radu školske ustanove (Lasić, 2015). Uz prethodno, Glasser (1999) naglašava međusobno uvažavanje učitelja i učenika kao cilj kvalitetne škole. Također, uvjeti za

kvalitetan radu u školi su ugodna radna atmosfera, koristan i svrsishodan rad učenika, učeničko samoocjenjivanje i poboljšavanje vlastitog rada. Jurčić (2014) kompetentnog učitelja vidi kao osobu koja voli svoj posao, posjeduje autoritet i pedagoški takt kojim utječe na zadovoljstvo svojih učenika. Nadalje, uloga učitelja u novoj školi odnosi se na poticanje učenika da odgovorno pristupaju radu i ostvaruju svoje ciljeve kao i na usmjeravanje na pozitivne strane učenja. Nastavnik kvalitetne škole izgrađuje prijateljski odnos s učenicima, sluša ih i rješava sukobe (Lasić, 2015).

2.4. Učiteljski stil rukovođenja razreda

Učitelj tijekom odgojno-obrazovnog procesa primjenjuje određeni stil rukovođenja koji u literaturi pronalazimo sukladno sljedećim terminima: način vođenja razreda, stil upravljanja razredom, stil rada, učiteljski stil (Drobot i Rošu, 2012). Upravo je učitelj taj koji preuzima ulogu „vođe“ jer planira, organizira i kontrolira učeničke aktivnosti (Drobot i Rošu, 2012). Različiti autori iznose različite definicije pojma „stila vođenja.“ Sejtanić (2016) učiteljski stil vidi kao aktivnost koja je namjerna i usmjerena, odnosno termin podrazumijeva karakterističan rad učitelja tijekom nastavnih i izvannastavnih aktivnosti. Nadalje, Bašić (2009) koristi pojam „stil odgoja“ koji se odnosi na ponašanje učitelja, odgojitelja ili nastavnika te naglašava kako učiteljski/nastavnički stil čine pojedinačni postupci učitelja uz dominantno i karakteristično ponašanje prema učenicima. „Učiteljski stil“ sastoji se od dva osnovna obilježja, a to su konzistentan način ponašanja putem kojeg se postiže tipična socijalna komunikacije te kombinacija sredstava i oblika nastave (Bašić, 2009). Prema Šimić Šašić (2011) učiteljski stil način je ponašanja tijekom procesa poučavanja koji uključuje kvalitete ličnosti. Odnosno, na učiteljski stil utječe ponašanje učitelja i reakcija učenika. Milenović (2011) navodi kako je autoritet učitelja polaznica pri klasifikaciji stila rukovođenja razredom. Često korištena, danas aktualna klasifikacija stila rukovođenja razredom, uvedena je 1939. godine od strane američki psiholog Kurt Lewina. Klasifikacija podrazumijeva pet stilova rukovođenja razredom. Odnosno, učitelj može rukovoditi razred autoritarnim stilom, demokratskim stilom, autoritativnim ili partnerskim stilom, permisivnim te ravnodušnim stilom (Bašić, 2009).

Autoritarni stil vođenja razreda stavlja se u korelaciju s tradicionalnom školom i prevladavanjem frontalne nastave. Neke od karakteristika ovog stila su: prisutnost

ekstrinzične motivacije temeljene na neprijepornom autoritetu učitelja, dok je cilj odgoja disciplina. Također, u razredu vladaju formalni odnosi gdje učenici moraju biti poslušni (Milenović, 2011). „Autokratski stil odgoja izolira pojedinog mladog čovjeka u odnosu sa drugim učenicima, proizvodi ambiciozno/častoljubivo natjecanje između pojedinaca i potiče stvaranje suprotstavljenih (rivalskih) strana” (Bašić, 2009:8). Autoritarni stil rukovođenja sputava aktivnosti učenika koje nisu u skladu sa učiteljevim ili nastavnikovim zahtjevima, učenicima se ne daje dobra podloga za stjecanje komunikacijskih vještina te je motivacija za postignućem zapostavljena (Milenović, 2011).

S druge strane nalazi se demokratski stil rukovođenja razredom. Učitelj koji se služi demokratskim stilom vođenja zajedno s učenicima dogovara i donosi pravila u radu i ponašanju. Učitelj je i dalje vođa i ima kontrolu nad nastavom i razredom, ali s učenicima često razgovara i pita ih za njihova mišljenja. Učinci navedenog stila vođenja očituju se u sljedećem: učenici izražavaju veće zadovoljstvo nastavom, ozračje je u razredu pozitivnog karaktera te se svakog učenika uvijek potiče na osobna promišljanja (Ilić i sur., 2012). Bognar i Matijević (2005) iznose neke od karakteristika učitelja koji dominantno koriste demokratski stil rukovođenja razredom. Demokratski učitelj surađuje sa učenicima te ga učenici doživljavaju kao člana grupe. Za razliku od autoritarnog učitelja, demokratski učitelj vodi, ohrabruje i pridaje pozornost svojim učenicima. Demokratski stil vođenja najpoželjniji je stil u okviru suvremene škole (Ilić i sur., 2012). Ipak, važno je napomenuti kako se u svakodnevnom odgojno-obrazovnom radu rijetko mogu pronaći iznimno autoritaran i demokratski učitelji, već je riječ o dominaciji karakteristika jednog ili drugog stila vođenja razreda (Bognar i Matijević, 2005).

Laissez-faire, odnosno ravnodušan stil rukovođenja obilježen je pasivnom ulogom nastavnika koji minimalno utječe na učeničke aktivnosti (Franić, 2018). Šimić Šašić (2011) navodi kako ravnodušan stil karakterizira učiteljeva nezainteresiranost i neuključenost u razredne aktivnosti te manjak discipline. Samim time, u takvom razredu vlada negativno ozračje koje karakteriziraju loši međuljudski odnosi i nezadovoljstvo u izvođenju zadataka. Autorica Đigić (2013) također ovakav stil vođenja smatra najmanje produktivnim jer uzrokuje pasivnost učenika koji nisu spremni na suradnju i zajednički rad. Indiferentan, odnosno ravnodušan učitelj ima prijateljski odnos sa učenicima, no ponašanjem sugerira

suprotno. Odnosno, često oklijeva u procjeni učeničkih ideja te u situacijama kada treba ponuditi određena rješenja (Drobot i Rošu, 2012).

Učitelj permisivnog stila stvara prijateljsko okruženje u učionici zbog čega učenicima česo pravdaju postupke u nastojanju da ih ne povrijede (Franić, 2018). Iako se radi o učiteljima koji su „popularni“ među učenicima i učenici ih vole, ovakvi učitelji teško nameću pravila što rezultira manjkom motivacije učenika (Šimić Šašić, 2011). Učenici koji su dominantno rukovođeni ovakvim stilom ne znaju za granice, smatraju da im je sve dopušteno, a pred bilo kakvim zahtjevima pokazuju znakove pasivnosti i slabu motivaciju (Ilić i sur., 2012).

Može se zamijetiti kako pojedini nastavnički stil uvelike utječe na kvalitetu nastave, odnose između učitelja i učenika, komunikaciju među učenicima te na stvaranje različitog socio-emocionalnog ozračja razreda koja se očituje u strukturi grupe (Bratanić, 1993). Također, izbor nastavnih strategija uvelike ovisi o ciljevima odgoja, društvenom okruženju, zemljopisnoj lokaciji, osposobljenosti učitelja i ekonomskim uvjetima (URL 1)

3. Razredno ozračje

3.1. Određenje razrednog ozračja

Svaka školska institucija jedinstvena je socijalna okolina gdje zajedno učitelji, učenici i roditelji stječu mnoga socijalna iskustva. Upravo se termin okoline usko povezuje s pojmom ozračja. U kontekstu odgoja i obrazovanja, termin ozračja može biti zamijenjen i s terminima: klima, ugođaj, okolina, ambijent, situacija i okruženje (Bošnjak, 1997). Termin odgojno-obrazovnog ozračja određen je kvalitetom odnosa u procesu odgoja i obrazovanja, a dionici ga percipiraju ugodnim ili neugodnim (Bognar i Matijević, 2005). U literaturi se pojam ozračja raščlanjuje na školsko i razredno ozračje. Prema Anđić i sur. (2010) ozračje se odnosi na škole, razrede i neposrednu okolinu te ono može biti pozitivno, negativno i neutralno, kao i podupiruće ili obeshrabrujuće.

U kontekstu kurikulumskih promjena na nacionalnoj razini, razredno i školsko ozračje spominju se u *Nacionalnom okvirnom kurikulumu* u dijelu *Odgoj i obrazovanje usmjereni na dijete i učenika*: „stvaranje ugodna odgojno-obrazovnoga, razrednoga i školskoga ozračja koje će poticati zanimanje i motivaciju djeteta, odnosno učenika za učenje te će mu pružiti osjećaj sigurnosti i međusobnoga poštivanja“ (*Nacionalni okvirni kurikulum*, 2011: 32)

Počeci istraživanja ozračja unutar odgojno-obrazovnih institucija započinju nakon 1920. godine od strane socijalnih psihologa. U periodu od 1950. i 1960. godine, istraživači razvijaju nove instrumente u kojima termin ozračja povezuju s ponašanjem učenika i njihovim postignućima (Ošap, 2017). Veći interes za odgojno-obrazovno ozračje započinje 60-ih godina 20. stoljeća, većinom u zemljama anglofonskog govornog područja. Sagledavajući globalni kontekst, u stranoj literaturi se najčešće koriste termini *climate* (klima) i *psychological environment* (psihosocijalna okolina) (Božić, 2015). 70-ih godina prošloga stoljeća nastavljen je rad na razvoju instrumenata koji mjere učiteljsku i učeničku percepciju razrednih i nastavnih zbivanja. Istraživanja ozračja na visokoškolskoj razini započinju nakon 1980. godine, a od 1990. godine sve je veći naglasak na problemima posebnih učeničkih grupa, obilježjima nastave te se aktualizira pitanje ozračja u predškolskim ustanovama (Ošap, 2017). U znanstvenom diskursu na nacionalnoj razini najčešće se koristi termin *ozračje*, a dijeli se na socijalno, psihološko, psihosocijalno, intelektualno i organizacijsko. Na

institucionalnoj razini koriste se još i termini školskog ozračja, razredno-nastavnog ozračja ili razrednog ozračja (Hlapčić,2021).

Odgojno-obrazovno ozračje podrazumijeva povezanost svih sudionika i utjecaja nastave kojima se ostvaruju odgojno-obrazovni ciljevi. Odnosno, termin odgojno-obrazovnog ozračja podrazumijeva emocionalnu dimenziju i trajnu kvalitetu odnosa učitelja i učenika u procesu učenja. Dakako, kvaliteta razredno-nastavnog ozračja najviše će ovisiti o dvama glavnim subjektima nastavnog procesa-učenicima i učiteljima (Božić, 2015). Domović (2003) i Matijević (1997), termin odgojno-obrazovnog ozračja vide kao nadređeni pojam školskom ozračju i razredno-nastavnom ozračju. Vrgoč (1997) daje sažeta pojmovna objašnjenja po pitanju tematike odgojno-obrazovnog ozračja. U okviru odgojno-obrazovnih ustanova, ozračje se dijeli na školsko ozračje, razredno ozračje i nastavno ozračje. Školsko ozračje podrazumijeva spektar odnosa u rukovođenju škole, odnosa među učiteljima te učitelja i učenika. Ozračje unutar razredne zajednice obuhvaća sva zbivanja u razredu, ali i među skupinama učenika. Jedan od najbitnijih odnosa koji utječu na cjelokupan odgojno-obrazovni proces i njegovu kvalitetu je odnos između učitelja i učenika.

Školsko ozračje rezistentna je kvaliteta škole kojoj je temelj zajednička percepcija ponašanja u školi. Na školsko ozračje utječu različiti elementi bliske i šire okoline kao što su formalne i neformalne organizacije, ličnosti sudionika te rukovoditelji škole. Interes za školsko ozračje proizlazi iz činjenice da svaki sudionik ima bitnu ulogu i može utjecati na druge sudionike škole. Samim time, lako se dolazi do područja koja zahtijevaju moguću intervenciju i promjene unutar školskog ozračja (Jurak, 2020). Školsko ozračje najviše ovisi o odnosu između ravnatelja i učitelja i njihovih međusobnih ponašanja. Uzimajući u obzir odnos ravnatelja i učitelja i njihov utjecaj na školsko ozračje, razlikuju se tri načina ponašanja ravnatelja od kojih: podupiruće, direktivno i restriktivno. Briga o učiteljima karakteristika je podupirućeg ponašanja gdje ravnatelj uzima u obzir prijedloge učitelja, dok se restriktivnim ponašanjem ravnatelja prema učiteljima onemogućava njihov stručni razvoj te su učitelji često preopterećeni administrativnim poslovima koji koreliraju s njihovim obvezama. Posljednji, direktivni tip ponašanja ravnatelja prema učitelju obilježen je strogim nadziranjem učiteljskih i školskih aktivnosti. S obzirom na prethodno, razlikuju se četiri tipa školskog ozračja: otvoreno, zatvoreno, angažirano i neangažirano ozračje. Otvoreno ozračje

obilježavaju suradnja i poštovanje između ravnatelja i učitelja. Nadalje, kada među učiteljima postoji visoka profesionalnost u poslu i osjećaj povezanosti, ali sam ravnatelj nije djelotvoran u svojim zadacima, govorimo o angažiranoj klimi. Neangažirana klima javlja se u onim školama u kojima ravnatelj podržava i potiče svoje učitelje, dok među učiteljima vlada nesloga i manjak stručnosti u obavljanju posla. U zatvorenom tipu školskog ozračja ravnatelj vrši strogu kontrolu nad školskim i učiteljskim aktivnostima, ne podupire učiteljske prijedloge što dovodi do učiteljske pasivnosti u radu (Jurak, 2020).

Matijević (1997) smatra kako je školsko ozračje uvjetovano pedagoškim i didaktičkim čimbenicima te na njega utječu vodstvo škole, stručni suradnici, učitelji i ostali dionici škole. Domović (2003) koristi termin školske klime koji se odnosi na nastavničku percepciju radne okoline koja podrazumijeva suradnju sa rukovoditeljem škole, učenicima i ostalim kolegama. Prethodno navedeno uključuje spektar odnosa i potpora učiteljima i učenicima kao što su: odnosi među osobljem, poticanje učitelja na daljnje stručno usavršavanje, načini donošenja i provođenja odluka, sloboda i kreativnost učitelja i učenika, potpora učenicima i dr (Jurak, 2020).

Cohen i suradnici (2009, prema Jurak, 2020) su temeljem brojnih istraživanja, utvrdili postojanje četiri aspekta školskog ozračja-sigurnost u školi, međusobni odnosi u školi, način učenja i poučavanja te okolinski faktor:

1. Sigurnost – odnosi se na pravila i norme ponašanja, emocionalnu i fizičku sigurnost;
2. Odnosi – razvijanje pozitivnih odnosa, međusobno poštovanje, osjećaj pripadnosti jednom razredu i školi;
3. Učenje i poučavanje – naglasak je na građanskom, socijalnom i emocionalnom odgoju i obrazovanju, grupnoj podršci za učenje i profesionalnim odnosima;
4. Okolina institucije – npr. fizičko i socijalno okruženje jedne škole

Kada je riječ o razredno-nastavnom ozračju, bitno je istaknuti razredu zajednicu i odnos učitelja i učenika. Razred je zajednica zatvorenog tipa koju karakteriziraju standardi ponašanja i zajedničke norme. Uzimajući u obzir odnose u razredu, i dalje je prisutna hijerarhijska podjela, od učitelja na vrhu prema učenicima (Nikšić Rebihić i Novosel, 2018). Osim što je učitelj pomoćnik i mentor u svladavanju gradiva, on stvara i povoljne okolinske uvjete za rad svakog učenika te putem komunikacije i stupnja sudjelovanja učenika u nastavi,

učitelj utječe i na prirodu funkcioniranja jednog razreda (Božić, 2015). Osim uloge učitelja, na razrednu dinamiku utječe i međusoban odnos te komunikacija učenika u razredu koji oblikuju vlastite norme stvarajući time i neformalne odnose. Događanja u razredu kao što su emocionalna sigurnost, ponašanja i slobodno izražavanje čine strukturu razrednog ozračja (Božić, 2015).

Uzimajući u obzir razredno-nastavno ozračje, razlikuju se različiti pristupi u njegovom određenju. Kao što je prethodno navedeno, razredno-nastavno ozračje međusoban je odnos između učitelja i učenika. No, razredno-nastavno ozračje pod utjecajem je drugih bitnih subjekata razredno-nastavnog procesa. Neki od njih su ravnatelj škole i obrazovna politika, roditelji, obrazovni stručnjaci, okolina i arhitektura škole, nastavna sredstva i pomagala, nastave aktivnosti i drugo (URL 1). Između ostalih, nastavni proces zajednički je rad između učitelja i učenika koji služi kao temelj u ostvarivanju poticajnog ozračja razredne zajednice. Na početku nastavnog procesa dolazi do dogovora učitelja i učenika, preuzimanja individualnih zaduženja, potom slijedi ostvarivanje dogovorenog i vrednovanje izvršenih zadataka. U nastavnom procesu od učitelja se traži fleksibilnost u prilagodbi nastavnih zadataka obzirom na razvojne mogućnosti pojedinaca. Dakle, kako bi učitelj zadovoljio raznovrsne razvojne potrebe učenika, on mora mijenjati i prilagođavati pedagoški pristup. Prethodno se može ostvariti u vidu istraživačkih projekata, razrednih izleta i didaktičkih igara kojima će se poticati pozitivno razredno ozračje (URL 1). Za razliku od školskog ozračja, razredno-nastavno ozračje relativno je konstanta kvaliteta razrednog odjela te podrazumijeva događaje i procese unutar razredne zajednice na koje utječu odnosi među učenicima, odnos između učitelja i učenika te utjecaj školskog sustava (Jurak, 2020; Božić, 2015). Od iznimne je važnosti učiteljevo poznavanje svakog učenika i njegove kulturne pozadine. Interkulturalna svijest učitelja podloga je za afirmaciju učenika manjinskih skupina u školsko i razredno-nastavno okruženje. Riječ je o humanoj školi u kojoj učitelji i učenici posjeduju znanja, poštovanje i svijest o različitosti. Pozitivno i kulturno osviješteno ozračje doprinijet će akademskom postignuću učenika i njihovoj vezanosti za školsko okruženje (Buterin, 2009). Suvremena pedagojska promišljanja pridaju iznimnu važnost stvaranju razredno-nastavnog ozračja koje će biti humanog, stvaralačkog i socijalnog karaktera s učenikom u centru zbivanja. U okviru takvog ozračja sadržaji, sredstva i postupci prilagođavaju se učenicima (Jagić i Jurčić, 2006). Osnovna pretpostavka *Nacionalnog okvirnog kurikulum*

usmjerena je na razvoj kompetencija učenika uz modifikaciju metoda i oblika rada u nastavi. Neki od njegovih zahtjeva u kontekstu promjena na nacionalnoj razini su otvoreniji metodičko-didaktički pristupi, otvoreni dijalozi između nastavnika i učenika, istraživačka nastava, interdisciplinarnost, učeničko vlastito istraživanje i konstruiranje znanja (*Nacionalni okvirni kurikulum*, 2011).

Poticajno ozračje uvelike pogoduje akademskom uspjehu učenika, zadovoljstvu radom i osjećaju prihvaćenosti unutar jedne razredne cjeline (Anđić i sur., 2010). Glavna pretpostavka za ostvarivanje pozitivnog razrednog ozračja treba biti suvremena i kvalitetna škola u kojoj pojedinac izgrađuje osjećaj vlastite vrijednosti.

Prema Jurak (2020) pozitivno razredno-nastavno ozračje može se ostvariti:

1. prisustvom podupirućih učitelja koji u isto vrijeme brinu o svojim učenicima i njihovom emocionalnom, fizičkom i mentalnom zdravlju;
2. stvaranjem sigurnog i urednog okruženja za odvijanje nastavnog procesa;
3. zajednicom koja je usmjerena na učenje - nije riječ iznimno samo o usvajanju gradiva, već o učenju za suvremeno društvo, oblikovanju pozitivnih i emocionalno stabilnih ličnosti.

S obzirom da se u suvremenoj nastavi ističe važnost suodgovornosti učitelja i učenika postavlja se i pitanje njihova zadovoljstva odgojno-obrazovnim procesom (Domović, 2003). Osobito značajnim za ostvarivanje odgojnih zadataka u razredno-nastavnom procesu smatraju se kvaliteta komunikacije i socijalna klima (Bognar i Matijević, 2005). Buljubašić-Kuzmanović (2016) ističe važnost socijalne kulture škole koja podrazumijeva organizacijsku i komunikacijsku kulturu, socijalnu i emocionalnu klimu te školsko i razredno ozračje.

3.2. Čimbenici razrednog ozračja

Termin razredno-nastavno ozračje podrazumijeva niz obrazovnih čimbenika, kao što su: fizičko okruženje, psihološko okruženje kreirano putem socijalnih odnosa te ostali segmenti povezani s ulogom i ponašanjem učitelja (Vlahek, 2016). Razredno-nastavno ozračje predstavlja ukupno stanje odnosa jednog razrednog odjeljenja za vrijeme nastavnih aktivnosti. Osnova kvalitete razredno-nastavnog ozračja jest odnos učitelj-učenik (Franić,

2016). Uz odnos učitelj-učenik, u čimbenike razredno-nastavnog ozračja potrebno je uvrstiti i školsku arhitekturu, način poučavanja i tip nastave.

Jedna od podjela razredno-nastavnog ozračja odnosi se na eksplicitne i implicitne elemente. Skriveni kurikulum i elementi razreda kao što su način očitovanja učiteljeva autoriteta, govor učitelja te učiteljev način predavanja, definiraju većinu odnosa razredno-nastavnog ozračja, a dio su implicitnih elemenata razredno-nastavnog ozračja. S druge strane nalaze se eksplicitni elementi razredno-nastavnog ozračja gdje pripadaju točna pravila i postupci, izravne poruke učenicima te planirani kurikulum (Jurak, 2020). Učenici, kao i učitelji, percipiraju strukturu razredno-nastavnog ozračja te konstruiraju vlastiti doživljaj istoga. Shodno prethodnom, potrebno je sagledati elemente razredno-nastavnog ozračja koji objedinjuju učeničku percepciju (ne)zadovoljstva nastavom (Jurak, 2020).

Oslanjajući se na učeničku percepciju, u razredno-nastavno ozračje spadaju (Jagić i Jurčić, 2006) učiteljeva podrška, kohezija u razredu te strah od neuspjeha:

1. Učiteljeva podrška prožeta je različitim obvezama učitelja, kao što su: praćenje učenikova tjelesnog i duševnog zdravlja, briga za intelektualni i moralni razvoj te radne navike svojih učenika. Učiteljeva podrška uz stručne i profesionalne sposobnosti podrazumijeva i osobne kvalitete učitelja kao što su empatija, strpljivost i skrušenost. Ukupno gledajući, učiteljeva podrška učenicima spada u najsloženiju i najodgovorniju učiteljsku aktivnost tijekom odgojno-obrazovnog procesa. Također, element učiteljske podrške ogleda se u prihvaćanju svakog učenika kao individue, pokazivanju smirenosti i strpljenja, optimističkim i realističnim očekivanjima te u poticanju i hrabrenju svakog učenika.
2. Kohezija razreda je izražena kroz međusobnu povezanost ili razjedinjenost učenika. Kohezivnost razreda čine motivacija učenika i potrebe kojima se može udovoljiti, obilježja razrednog odjela, procjene koje se odnose na dobit od sudjelovanja.
3. Strah od školskog neuspjeha – danas je iznimno prisutan kod djece koja postaju uznemirena i tjeskobna zbog straha od neuspjeha. Blijedo lice, drhtanje tijela, zamuckivanje i znojenje rezultat su visoke razine uznemirenosti. Nažalost, prisutnost jakog straha od neuspjeha tijekom ocjenjivanja izaziva nespretnost i nesigurnost učenika što dovodi do dekoncentracije i pogrešnih odgovora. Shodno prethodnome,

iznimno je bitno da učitelj prepozna rane signale učenikova straha tijekom odgovaranja te da nastojati ohrabriti učenike i stvori povoljne uvjete u učionici kako bi se svi osjećali ugodno.

Kako oblikovati učionicu te koji je pravilan red sjedenja i radnih mjesta učenika neka su od pitanja s kojima se učitelji susreću na početku svog rada, a ključne su u stvaranju poticajnog ozračja u razredu. Danas je učionica državnih škola oblikovana na način da su učenici orijentirani prema učitelju, središtu nastavnog procesa. Ipak, svjedoci smo primjera alternativnih škola koje slijede učenje Marije Montessori ili Rudolfa Steinera. U takvom tipu škola, učenicima dana sloboda u radu te oni pomoću posebnih nastavnih pomagala zadovoljavaju svoje razvojne potrebe i proširuju interesna područja. U okviru razredne nastave, uređenje prostora treba podsjećati na obiteljski život u kojem djeca razvijaju osjećaje sigurnosti i prihvaćenosti. Poželjno je da su školske klupe individualnog tipa jer se kasnije lakše mogu prenositi po učionici radi sjedenja u krug ili u manjim skupinama. Osim rasporeda stolova i sjedenja učenika, veliki je naglasak na opremljenost učionice tehničkim sredstvima. Nadalje, učionicu je potrebno urediti obzirom na interese vlastitih učenika kao što je kutić s didaktičkim igrama ili razredna čitaonica. Korisno je za praktične aktivnosti u radu imati ormar s opremom u kojem će se nalaziti karton, papir u boji, dijelovi drva i plastike, glina, platno, mekana žičica, itd. Za osjećaj ugode u učionici pridaje se važnost izboru boja zidova. Boja bi trebala odgovarati učenicima i njihovom stupnju uzrasta. No, zatvoreni prostor nije jedino mjesto izvođenja nastave. Nastava bi se trebala prenositi i na vanjski svijet, na prirodu. Iskustveno učenje ima mnogo veći utjecaj na djecu u prirodi, na svježem zraku dok uistinu gledaju u određenu vrstu ptica ili promišljaju o starosti jednog stabla računajući njegove godine (URL 1). Prethodno je spomenuta dominacija frontalne nastave koja je orijentirana na učitelja. Uzrok frontalne nastave može se pronaći u školskom tradicionalizmu u kojem je najvažnije realizirati nastavni program. Danas didaktika sve više spominje izraze aktivno učenje i iskustveno učenje. Dakle, govori se o vrsti učenja u kojoj učenici planiraju i organiziraju proces učenja. Potrebno je organizirati nastavni proces u kojem će učenici participirati, kreirati i kritički propitivati svijet oko sebe. Učitelj ovdje bitno mijenja svoju ulogu i postaje suradnik i organizator u zajedničkom radu s učenicima. Također, jedan od bitnih čimbenika razredno-nastavnog ozračja čini i istraživačka nastava. Prirodno svojstvo djece je želja za istraživanjem i učenjem okolinskog svijeta. Samostalnim

otkrivanjem učenici stječu nova znanja i vještine. Obzirom na dječje zanimanje za pojedino područje, učitelj bi trebao umjesto odgovora, potaknuti učenike na samostalno istraživanje. Vlastitim istraživanjem stječe se iskustvo, otkrivaju se nove informacije, proširuje se znanje, raste osjećaj samostalnosti i samopoimanja. S druge strane, rad u timu je također poželjan jer učenici moraju podijeliti zadatke, surađivati i komunicirati o temi, zajednički donijeti zaključke i prezentirati ih razredu. Dakle, bilo individualno ili grupno, istraživački tip nastave bitan je u okviru razredno-nastavnog ozračja jer se stvara osjećaj zajedništva, raste samopouzdanje i poticajan ambijent za interes svakog učenika (URL 1).

Na kvalitetu odnosa između učitelja i učenika i kreiranje pozitivnog razrednog ozračja, utječu socijalna i emocionalna klima u razredu i kvalitetna komunikacija. Emocionalna klima povezana je sa osjećajima ugone ili neugode od strane sudionika odgojno-obrazovnog procesa. Glavne karakteristike po kojima možemo prepoznati pozitivnu emocionalnu klimu jednog razredu su učiteljevo i učenikovo sudjelovanje u zajedničkim aktivnostima, sloboda u radu i poticaj na kreativnost. Također, socijalna klima i kvalitetna komunikacija osobito su značajne pri ostvarivanju odgojnih zadataka nastave (Buljubašić Kuzmanović, 2016).

3.3. Odnos učitelj – učenik

Pedagoški odnos nije jednosmjerno djelovanje u kojem odrasla osoba djeluje na dijete ili mladog čovjeka, već podrazumijeva međusoban utjecaj, odnosno interakciju (Bašić, 2009). Jurčić (2006) ističe aktivni komunikacijski odnos između učitelja i učenika kao osnovu stručnog djelovanja učitelja putem kojeg se izgrađuje i učenikova individualnost. Drobot i Rošu (2012) učiteljski način održavanja odnosa ističu kao važan element dobrog odnosa učitelja i učenika.

U tradicionalnoj školi taj odnos temeljio se isključivo na učiteljevu autoritetu i kontroli nad nastavom i učenicima. Učitelj je bio voditelj odgojno-obrazovnog procesa, a odnos s učenicima temeljio se na hijerarhijskoj podjeli. S druge strane, jedna od zadaća učitelja u suvremenoj školi je zadobiti poštovanje i povjerenje učenika. Dakle, učitelj suvremene škole prijateljski se odnosi prema učenicima, sluša ih i rješava sukobe (Lasić, 2015).

Područja istraživanja u odnosu učitelja i učenika odnose se na načine poučavanja, rukovođenja i socijalno-emocionalnih odnosa (Šimić Šašić, 2011). Iako su u procesu

poučavanja prisutne razne metode, najvažnijim se postavlja način na koji učenici reagiraju na aktivnost koja se provodi. Učenje i poučavanje spajaju se u interpersonalnu komunikaciju gdje se objedinjuju aktivnost učitelja i učenika. Samim time gubi se granica između poučavanja i učenja, odnosno oni postaju jedan jedinstven proces (Franić, 2018). Nadalje, veliki je utjecaj osobina ličnosti učitelja koje utječu na ponašanja učenika u razredu. Osobine ličnosti koje su istaknuli mladi učitelji pripravnici su: samouvjerenost, dosljednost, strpljivost, komunikativnost i empatija (Relja, 2006). Osobne kompetencije učitelja imaju izrazitu ulogu u usmjeravanju učenikova razvoja, a uključuju razumijevanje, empatičnost, susretljivost, smirenost, fleksibilnost, pravednost, dosljednost, strpljenje, uvažavanje te sposobnost odabira prikladnog ponašanja u određenim situacijama (Jurčić, 2014). Šimić Šašić i Sorić (2010) u objašnjenju doprinosa interakcije učitelj-učenik navode neke sljedeće individualnih karakteristika učitelja, a to su: samoefikasnost nastavnika, perfekcionizam, zadovoljstvo nastavničkim poslom, spol i dob. Također, za uspješno rukovođenje razreda i stvaranje pozitivnog razrednog ambijenta, bitna je komunikacija, poštenje, strpljenje i prijateljski stav od strane učitelja. Pozitivne moralne vrijednosti, zrelost i interesi upravljaju ponašanjem učitelja, a povezane su sa odabirom odgovarajućeg ponašanja koje će učitelj primijeniti u komunikaciji s roditeljima učenika kao i u drugim školskim kontekstima poput školske zbornice i odnosa sa drugim kolegama (Jurčić, 2014).

Prethodno je spomenuta uloga odgovarajućih kompetencija suvremenih učitelja za uspješno vođenje razrednog odjeljenja. U okviru razrednog ozračja, a uzimajući u obzir odnos učitelj-učenik, najveći naglasak je na socijalnoj kompetenciji. Ona podrazumijeva sljedeće elemente: uvažavanje ličnosti svakog učenika, partnerstvo i suradništvo u odnosu učitelja i učenika te uspostavljanje interakcije i predstavljanje ideja od strane učitelja na način koji će svaki učenik moći shvatiti i razumjeti (Ješić, 2010). Socijalne vještine temelj su komunikacije i partnerskih odnosa pojedinca i njegove okoline. Također, doprinose pojedincu u odlučivanju, potiču kreativno i kritičko mišljenje te pospješuju održavanje kvalitetnih odnosa prema drugima (Buljubašić Kuzmanović i Blažević, 2015). Upravo je komunikacija faktor uspješnog međuljudskog odnosa kojim se ostvaruje pozitivno i poticajno razredno-nastavno ozračje. Učitelji vlastitim primjerom, ali i poticanjem slobode u izražavanju učenika utječu na njihov razvitak osnovnih socijalnih kompetencija. Također, naglasak je i na smanjenju govornog udjela učitelja prema učenicima, reverzibilnoj komunikaciji, postavljanju

kreativnih pitanja, obraćanju pozornosti na izjave i pitanja učenika. Upravo suradničkim odnosom, uspješnom komunikacijom i interaktivnim pristupom stvara se poticajno ozračje u razredu (Jurak, 2020).

4. Metodologija rada

4.1. Predmet, cilj i zadaci istraživanja

Predmet ovog rada su recentni empirijski istraživački radovi na nacionalnoj razini koji u užem fokusu tematiziraju ulogu učitelja u realizaciji pozitivnog razredno-nastavnog ozračja.

Cilj ovog rada je identificirati, analizirati i interpretirati neke odrednice suvremenih empirijskih istraživanja koji tematiziraju ulogu učitelja u realizaciji pozitivnog razrednog ozračja na nacionalnoj razini.

Temeljem sustavnog pregleda i analize empirijskih radova na nacionalnoj razini, zadaci ovog istraživanja su sljedeći:

1. Utvrditi načine operacionalizacije instrumentarija suvremenih empirijskih istraživanja uloge učitelja u realizaciji pozitivnog razredno-nastavnog ozračja na nacionalnoj razini;
2. Utvrditi postoje li razlike u metodološkom pristupu i uzorku istraživanja u recentnim istraživanjima uloge učitelja u ostvarivanju pozitivnog razredno-nastavnog ozračja na nacionalnoj razini;
3. Utvrditi istraživačke zadatke ili istraživačka pitanja u recentnim empirijskim radovima koja se bave ulogom učitelja u ostvarivanju pozitivnog razredno-nastavnog ozračja u nacionalnom kontekstu;
4. Utvrditi preporuke za buduća istraživanja uloge učitelja u realizaciji pozitivnog razredno-nastavnog ozračja u nacionalnom kontekstu;

4.2. Metoda i postupak istraživanja

U svrhu ovog istraživanja, koristila se metoda sustavnog pregleda recentnih empirijskih radova koji se u užem smislu bave ulogom učitelja u poticanju razredno-nastavnog ozračja.

Temeljni kriteriji pretraživanja radova (ključne riječi) su učitelji i razredno, odnosno razredno-nastavno ozračje. Broj radova nije bio unaprijed određen, ali se u istraživanje radova krenulo obzirom na sljedeće kriterije: recentnost istraživanja (unazad petnaest godina-broj godina je određen kako bi se utvrdila zastupljenost tematike u literaturi); osnovnoškolska razina (razredna nastava); empirijski radovi; relevantne baze (Hrčak, Crosbi i Dabar-

odabrane su jer su nacionalne baze, pretraživanje je moguće po različitim kriterijima i sadržavaju sve dostupne i recentne radove).

5. Prikaz i analiza odabranih istraživanja

U analizi odabranih radova, prvotno je u obzir uzet način operacionalizacije instrumentarija. Sljedeći korak u analizi bio je prikaz i usporedba istraživačkih zadataka i pitanja koji dominiraju u istraživanjima. Nadalje, tijekom analize radova, uzeta je u obzir metodološka osnova istraživanja s posebnim naglaskom na pristup i uzorak istraživanja. Sukladno analiziranim rezultatima odabranih istraživanja, iznesene su određene preporuke i smjernice za buduća istraživanja.

Tablica 1. Pregled empirijskih radova na temu istraživanja razrednog ozračja i uloge učitelja, u razdoblju od 2010. – 2022. godine

Autor(i) i godina	Naslov	Baza	Cilj i zadaci istraživanja	Uzorak (N)	Metodološki pristup	Instrument
Andić , Pejić Papak, Vidulin - Orbanić (2010)	<i>Stavovi studenata i učitelja o razrednom ozračju kao prediktoru kvalitete nastave u osnovnoj školi</i>	Hrčak	Utvrđiti stavove učitelja i studenata učiteljskih studija o aspektima odgojno-obrazovne prakse koji pridonose razrednom ozračju kao indikatoru kvalitete suvremene nastave i odgojno-obrazovnog procesa.	246 (studenti i učitelji)	Kvantitativno istraživanje	Anketni upitnici (Andić, Pejić Papak, Vidulin Orbanić, 2010)
Ivanković, Rijavec (2012)	<i>Utjecaj provođenja programa pozitivne psihologije na optimizam i razredno ozračje kod učenika četvrtog razreda osnovne škole.</i>	Crosbi	Ispitati na koji način provođenje programa pozitivne psihologije utječe na razredno ozračje	125 (učenici)	Kvantitativno istraživanje	Upitnik atribucijskog stila (Children's Attributional Style Questionnaire) autora Kaslow, Tannenbaum i Seligman (1978.) Moj razred (Matijević, Bratko i Ljubin, 2000., adaptirano prema My class Inventory, Fischer i Fraiser, 1982.

Diković (2013)	<i>Značaj razrednoga ozračja u građanskom odgoju i Obrazovanju</i>	Hrčak	Utvrđiti učiteljska mišljenja o obilježjima razrednog ozračja tijekom nastave građanskog odgoja i obrazovanja	225 (učitelji)	Kvantitativno istraživanje	Skale procjene koje se odnose na obilježja ozračja (Diković, 2013)
Koludrović, Radnić (2013)	<i>Doprinos nekih osobnih i socijalnih čimbenika u objašnjenju školskog uspjeha u ranoj adolescenciji</i>	Hrčak	Glavni zadatak istraživanja bio je provjeriti postojanje razlika kroz elemente razredno-nastavno ozračje, samoeфикаsnost i školski uspjeh između učenika razredne i predmetne nastave	333 (učenici)	Kvantitativno istraživanje	Upitnik općih podataka (Koludrović, Radnić, 2013) Upitnik stavova o školi (Battistich i sur., 2004) Morgan Jinksova skala akademske samoeфикаsnosti (MJSES, Jinks i Morgan, 1999)
Božić (2015)	<i>Stvarno i poželjno razredno ozračje u osnovnoj školi</i>	Hrčak	Ustanoviti razlike u percepciji stvarnog i poželjnog razrednog ozračja između učenika nižih i viših razreda osnovne škole	921 (učenici)	Kvantitativno istraživanje	Upitnik Moj razred (Myclass inventory; Fisher i Fraser, 1981)
Pavić (2015)	<i>Uloga osobina ličnosti i razredno-nastavnog ozračja u objašnjenju školskog uspjeha učenika</i>	Dabar	Utvrđiti povezanost između razredno - nastavnog ozračja, osobina ličnosti i školskog uspjeha među učenicima 4. i 7. razreda OŠ	205 (učenici)	Kvantitativno istraživanje	Upitnik općih podataka (Pavić, 2015) Skala razredne klime (Multisite Violence Prevention Project, 2004; Vessels, 1998) Eysenckov upitnik ličnosti za djecu (Eysenck i Eysenck, 2003)

Vlahek (2016)	<i>Razredno - nastavno ozračje i radno iskustvo nastavnika</i>	Hrčak	Utvrđiti razlike u percipiranom razredno-nastavnom ozračju, uzimajući u obzir kriterije spola i školskog uspjeha učenika te godine radnog staža učitelja.	415 (učenici i učenice 3. i 4. razreda OŠ)	Kvantitativno istraživanje	Upitnik Moj razred (Myclass inventory; Fisher i Fraser, 1981)
Sušec (2017)	<i>Poučavanje učenika u kombiniranim razrednim odjelima</i>	Dabar	Utvrđiti uspješnost rada u kombiniranim odjelima obzirom na element razrednog ozračja	Učitelji (N – nedostupan)	Kvalitativno istraživanje	Sudjelujuće promatranje i Intervju
Stanisavljević (2018)	<i>Utjecaj razrednog ozračja na nastavni proces</i>	Dabar	Ispitati stavove i mišljenja učitelja razredne nastave o utjecaju razrednog ozračja na nastavni proces.	317 (učitelji)	Kvantitativno istraživanje	Anketni upitnik (Stanisavljević, 2018)
Reić Ercegovac, Koludrović, Bubić (2018)	<i>Percipirana sigurnost u školi i razredno-nastavno ozračje kao prediktori doživljavanja nasilnih ponašanja</i>	Crosbi	Utvrđiti povezanost osjećaja sigurnosti u školi i elemenata razredno-nastavnoga ozračja u svrhu objašnjenja individualnih razlika u doživljavanju nasilnih ponašanja.	567 (učenici)	Kvantitativno istraživanje	Skala razrednoga ozračja (Wasilewski, Gifford i Bonneau, 2008.) Upitnik osjećaja sigurnosti u školi (Reić Ercegovac i suradnici, 2018) Skala učestalosti doživljavanja nasilnoga ponašanja u školi (Reić Ercegovac i suradnici, 2018)
Nemčić (2018)	<i>Povezanost školskih ocjena učenika primarnog obrazovanja sa socijalnim odnosima u razredu</i>	Dabar	Utvrđiti sociometrijski status učenika i njegovu povezanost sa školskim uspjehom	82 (učenici)	Kvantitativno istraživanje	Anketni upitnik (Nemčić, 2018)
Mohorić (2018)	<i>Poticajno razredno ozračje: elementi uspješnosti poučavanja</i>	Dabar	Ispitati učiteljske stavove o elementima poučavanja koji rezultiraju poticajnim razrednim ozračjem	Učitelji (N – nedostupan)	Kvantitativno istraživanje	Upitnik – informacije nisu dostupne

Zrilić, Marin (2019)	<i>Kompetencije u suvremenoj školi - potrebe prakse iz perspektive učitelja</i>	Hrčak	Ispitati utječu li učitelji na pozitivno školsko ozračje, teže li svom profesionalnom razvoju i koliko su kompetentni za rad s djecom s posebnim potrebama	31 (učitelji)	Kvantitativno istraživanje	Anketni upitnik (Zrilić i Marin, 2019)
Pejić Papak , Mohorić (2020)	<i>Poticajno razredno ozračje – elementi uspješnog poučavanja</i>	Crosbi	Ispitati stavove učitelja o elementima (sposobnosti učitelja te metode i oblici rada u poučavanju) koji doprinose stvaranju poticajnoga razrednoga ozračja u njihovoj odgojno-obrazovnoj praksi.	222 (učitelji i učiteljice)	Kvantitativno istraživanje	Skala sposobnosti učitelja za stvaranje poticajnoga razrednoga ozračja (Pejić Papak i Mohorić, 2020) Skala učestalosti primjene oblika i metoda rada pri poučavanju (Pejić Papak i Mohorić, 2020)
Vidić (2020a)	<i>Razredno - nastavno ozračje, samoučinkovitost, angažiranost i zadovoljstvo školom učenika u osnovnoj školi</i>	Crosbi	Ispitati učeničku percepciju razredno – nastavnog ozračja Utvrđiti koliko su učenici samoučinkoviti, angažirani i zadovoljni nastavnim procesom te koliko spomenuti elementi koreliraju sa razrednim ozračjem	685 (učenici)	Kvantitativno istraživanje	Upitnik Moj razred (My Class Inventory, Fisher i Fraser, 1981) Upitnik za ispitivanje samoučinkovitosti za učenje (Self-efficacy for self-regulated learning, Zimmerman i sur., 1992) Upitnik za ispitivanje angažiranosti učenika (Li i Lerner, 2013) Upitnik zadovoljstva školom (Huebner, 1994)

Vidić (2020b)	<i>Razredno-nastavno ozračje, podrška okoline i socijalne kompetencije učenika</i>	Crosbi	Utvrđiti kako učenici OŠ doživljavaju elemente razredno – nastavnog ozračja, podršku okoline i vlastite socijalne kompetencije	413 (učenici)	Kvantitativno istraživanje	Upitnik za ispitivanje razrednog ozračja (My Class Inventory, Fisher i Fraser, 1981) Upitnik za ispitivanje percipirane socijalne podrške (Child and Adolescent Social Support Scale, CASSS, Malecki i Demaray, 2002) Upitnik za ispitivanje socijalnih kompetencija (Perceived Social Competence Scale, PSCS; Anderson-Butcher i Amrose 2008)
Tolj (2020)	<i>Povezanost između privrženosti učiteljici, razrednog ozračja i kvalitete školskog života</i>	Dabar	Ispitati povezanost razrednog ozračja sa školskim životom te rodne razlike u privrženosti učiteljici, razrednom ozračju i zadovoljstvu školom	102 (učenici)	Kvantitativno istraživanje	Anketni upitnik – informacije nisu dostupne
Jurak (2020)	<i>Elementi razredno-nastavnog ozračja u nastavi matematike</i>	Dabar	Ispitati kako elementi razredno – nastavnog ozračja utječu na nastavu matematike uzimajući u obzir odnose u razredu te osobni razvoj	300 (učenici)	Kvantitativno istraživanje	Ljestvica razrednog ozračja (CES, Moos i Trickett, 1974.)
Pešava (2020)	<i>Učinak psihoedukativnih radionica iz područja tolerancije na razredno ozračje, suradnju i empatiju učenika</i>	Dabar	Ustanoviti razlike među učenicima u procjeni kategorija razrednog ozračja prije i nakon provedenih radionica	26 (učenici)	Kvantitativno i kvalitativno istraživanje	Upitnik Moj razred (My class inventory, Fisher i Fraser, 1981) Intervju (Pešava, 2020)

Guberac (2020)	<i>Prilagodba razrednoga ozračja za integraciju djece s ADHD-om</i>	Dabar	Utvrđiti važnost elemenata razrednog ozračja kroz svakodnevnu praksu učitelja, odgojno – obrazovne metode, poticanje inkluzivnog odgoja te učiteljskih osobnih vještina u procesu osiguranja razvoja djece s ADHD – om	8 (učitelji)	Kvalitativno istraživanje	Intervju (Guberac, 2020)
Štefanić (2022)	<i>Mišljenja učitelja razredne nastave o kombiniranim razrednim odjeljenjima u osnovnim školama Koprivničko - Križevačke županije</i>	Dabar	Utvrđiti mišljenja učitelja i učiteljica razredne nastave o kombiniranim razrednim odjelima	52 (učitelji)	Kvantitativno istraživanje	Anketni upitnik (Štefanić, 2022)

Prije same analize, potrebno je istaknuti ona istraživanja koja nisu ulazila u daljnju obradu podataka. Dakle, radi se o devet istraživanja koja se nisu analizirala. Naime, radovi: *Povezanost između privrženosti učiteljici, razrednog ozračja i kvalitete školskog života* (Tolj, 2020), *Poticajno razredno ozračje: elementi uspješnosti poučavanja* (Mohorić, 2018) i *Poučavanje učenika u kombiniranim razrednim odjelima* (Sušec 2017) nisu bili dostupni u cjelovitom obliku u bazi Dabar, dok se u radovima: *Mišljenja učitelja razredne nastave o kombiniranim razrednim odjeljenjima u osnovnim školama Koprivničko - križevačke županije* od Štefanić (2022), *Povezanost školskih ocjena učenika primarnog obrazovanja sa socijalnim odnosima u razredu* od Nemčić (2018) te *Kompetencije u suvremenoj školi – potrebe prakse iz perspektive učitelja* od Zrilić i Marin (2019), nije mjerilo razredno-nastavno ozračje niti njegovi elementi iako su po ključnim riječima sva tri istraživanja uvrštena u Tablicu 1. Također, radovi od Ivanković i Rijavec (2012): *Utjecaj provođenja programa pozitivne psihologije na optimizam i razredno ozračje kod učenika četvrtog razreda*, Vidić (2020a): *Razredno-nastavno ozračje, samoučinkovitost, angažiranost i zadovoljstvo školom učenika u osnovnoj školi* te Guberac (2020): *Prilagodba razrednoga ozračja za integraciju djece s ADHD-om* nisu daljnje analizirani zbog instrumenta istraživanja koji je izuzeo element uloge učitelja unutar razredno-nastavnog ozračja. Konačno, dvanaest empirijskih istraživanja daljnje se analiziralo.

Uzmemo li u obzir načine operacionalizacije instrumentarija odabranih recentnih istraživanja u kontekstu uloge učitelja u ostvarivanju pozitivnog razredno-nastavnog ozračja, varijabla razredno ili razredno-nastavno ozračje mjerena je u većini radova pomoću upitnika *Moj razred*³ (Vlahek, 2016; Pešava, 2020; Vidić, 2020b; Božić, 2015). Upitnik uključuje pet dimenzija razredno-nastavnog ozračja. U prvu kategoriju međusobnih odnosa spadaju dimenzije zadovoljstva i povezanosti. Zadovoljstvo se odnosi na stupanj u kojem učenici rado izvršavaju svoje obveze, uživaju u aktivnostima te imaju pozitivan stav prema školi. Povezanost uključuje procjenu učenika o prijateljskim odnosima s ostalim učenicima razreda. Potom slijedi kategorija razvoja ličnosti koja podrazumijeva dimenzije napetost, natjecanje i poteškoće. Kroz dimenziju napetosti mjeri se stupanj sukoba i svađe među

³ Eng. *My Class inventory* (Fisher i Fraser, 1981). Modificirani oblik koji se danas koristi sastavljen je od pet dimenzija razrednog ozračja : zadovoljstvo, povezanost, natjecanje, poteškoće i napetost.

učenicima. Natjecanje je ponašanje koje je prisutno tijekom rješavanja zadataka i prilikom ocjenjivanja. Posljednje, kroz dimenziju poteškoće učenici procjenjuju težinu nastavnog sadržaja i potrebu za pomoć pri učenju. Jurak (2020) u radu *Elementi razredno-nastavnog ozračja u nastavi matematike*, za potrebe ispitivanja razredno-nastavnog ozračja, koristi modificiranu *ljestvicu razrednog ozračja* (Moos i Trickett, 1974). U ovoj ljestvici sistem okoline je ključan u stabilnosti ili promjenama učeničkih ponašanja, a podrazumijeva dimenzije uključenost, povezanost, učiteljsku potporu, natjecanje, red i organizaciju, jasnoću pravila, učiteljski nadzor te inovativnost. Uključenost se odnosi na stupanj učeničke pažnje i zainteresiranosti u razrednim aktivnostima i njihovo sudjelovanje u diskusijama. Povezanost podrazumijeva stupanj prijateljskih odnosa i međusobne pomoći učenika. Učiteljska potpora se sastoji od interesa, povjerenja i prijateljstva koje učitelj iskazuje svojim učenicima. Dimenzija natjecanja usmjerena je na područja nastavnih zadataka i ocjenjivanja. Zatim slijedi dimenzija red i organizacija gdje je naglasak na učeničkom ponašanju sukladno pravilima. Kroz dimenziju jasnoće pravila, naglasak je na postavljanju i pridržavanju jasno donesenih razrednih pravila. Učiteljski nadzor podrazumijeva dosljednost učitelja u primjeni pravila, ali i strogosti u kažnjavanju kada se pravila prekrše (Alić-Ramić, 2020). U radu od Anđić i suradnica (2010) razredno-nastavno ozračje postaje indikator kvalitete nastave i odgojno-obrazovnog procesa. Nadalje, u svrhu istraživanja, koncipirani su anketni upitnici. Jedan upitnik odnosio se na učitelje razredne nastave, a drugi studentima učiteljskih fakulteta. Odabrani prediktori razrednog ozračja su bili: dvosmjerna komunikacija, poticanje aktivnosti, rad u grupama i timovima, vrednovanje učenika i integracija sadržaja. Nadalje, Diković (2013) svoj rad temelji na konceptu građanskog odgoja i obrazovanja i njegovog provođenja unutar razredne zajednice. Pregledom literature, autorica je samostalno konstruirala skale procjene u svrhu utvrđivanja razine poticajnog ili nepoticajnog ozračja tijekom nastave građanskog odgoja. Dakle, kroz devet dimenzija razrednog ozračja, karakteriziranih demokratskim, suradničkim, radnim, prijateljskim, motivirajućim, opuštenim, strogim/autoritarnim, nekontroliranim/razuzdanim i natjecateljskim, a uzimajući u obzir stavove učitelja, željelo se ustanoviti koji tip ozračja najviše prevladava tijekom nastave građanskog odgoja i obrazovanja (Diković, 2013). Koludrović i Radnić (2013) u svrhu istraživanja razrednog ozračja koriste *Upitnik stavova o školi* (Battistich i sur., 2004) koji je izvorno sastavljen od petnaest skala namijenjenih ispitivanju učeničkih stavova o nizu

varijabli koje se odnose na školsko samopoimanje i ozračje u razredu. Autorice su upitnik podijelile u tri dijela: zadovoljstvo školom, povjerenje u nastavnike i interakcija nastavnika-učenik. Nadalje, Pavić (2015) kvalitetu razredno-nastavnog ozračja mjeri putem *Skale razredne klime* (Multisite Violence Prevention Project, 2004; Vessels, 1998). Skala sadrži osamnaest tvrdnji koje se odnose na razredno-nastavno ozračje te izvorno podrazumijeva tri subskele kojima se mjeri kvaliteta interakcije učenik-učenik, odnos učitelj-učenik te osjetljivost na nasilje u razredu i školi. Stanisavljević (2018) anketni upitnik od 35 pitanja dijeli u četiri kategorije: razredno ozračje i nastava, komunikacija učitelj-učenik, disciplina učenika i nastavni proces te roditeljska upućenost u probleme. Prvi dio anketnog upitnika usko je povezan sa razredno-nastavnim ozračjem pa su se stoga i tvrdnje odnosile na utjecaj ozračja na nastavni proces, kako povoljno ozračje doprinosi uspješnijem svladavanju nastavnog gradiva, a zatim i učiteljski utjecaj na motivirajuće razredno ozračje i održavanje nastave. Reić Ercegovac i suradnice (2018) su u radu koristile adaptiranu *Skalu razrednog ozračja* (Wasilewski, Gifford i Bonneau, 2008) koja je namijenjena ispitivanju triju varijabli gdje spadaju kvaliteta međusobnih odnosa učenika, kvaliteta odnosa učitelj-učenik te osjetljivost na nasilje u razrednom okruženju. Također, uz prethodne varijable, autorice su ispitivale i razinu doživljenog nasilja te osjećaj sigurnosti u školi. Pejić Papak i Mohorić (2020) su u radu *Poticajno razredno ozračje: elementi uspješnog poučavanja* konstruirale anketni upitnik u svrhu ispitivanja učiteljskih stavova o elementima poticajnog razrednog ozračja koji utječu na poučavanje. Dakle, konstruirane su dvije skale: „sposobnost učitelja za stvaranje poticajnoga razrednoga ozračja“ i „učestalost primjene oblika i metoda rada pri poučavanju.“ U prvoj skali procjenjivala se učiteljska sposobnost planiranja nastave s jasno definiranim ciljevima, upravljanje razredom, održavanje discipline i međuljudskih odnosa u razrednom odjelu te primijenjeni oblici rada u svrhu ostvarivanja pozitivnog razrednog ozračja. U drugoj skali, učitelji su procjenjivali učestalost primjene metoda i oblika poučavanja (rad u grupama, demonstracije, projektni zadaci, diskusije, debate, igranje uloga, istraživački zadaci).

Drugo istraživačko pitanje odnosi se na metodološke pristupe te uzorak istraživanja koji su korišteni u analiziranim radovima. Svi analizirani radovi koristili su kvantitativni pristup. Pešava (2020) u radu *Učinak psihoedukativnih radionica iz područja tolerancije na razredno ozračje, suradnju i empatiju učenika* osim kvantitativnog pristupa poseže i za kvalitativnim

pristupom u svrhu utvrđivanja učinka provedenih psihoedukativnih radionica u razrednom odijelu. Radovi se razlikuju u području uzorka istraživanja, odnosno od dvanaest analiziranih radova, četiri su koristila učitelje kao uzorak istraživanja, a ostalih osam učenike razredne i predmetne nastave. U nastavku su prikazane razlike u uzorku istraživanja uzimajući u obzir učiteljsku ulogu u razredno-nastavnom ozračju.

Anđić i suradnice (2010) u istraživanje su uključile 130 učitelja razredne nastave i 116 studenata učiteljskih fakulteta. Studenti su kategorizirani s obzirom na mjesto studiranja, županiju i godinu studija (4. godina), dok su učitelji kategorizirani obzirom na stručnu spremu, radno iskustvo te kronološku dob. Također, autorice su odlučile obrađivati podatke isključivo ženskog spola zbog neproporcionalnosti202 odnosa muških i ženskih ispitanika. Učitelji su procjenjivali razredno ozračje obzirom na dvosmjernu komunikaciju, rad u grupama, vrednovanje učenika i nastavni sadržaj (Anđić i sur., 2010). U radu od Pejić Papak i Mohorić (2020) za potrebe istraživanja anketirani su učitelji razredne nastave s područja Primorsko-goranske, Istarske i Ličko-senjske županije. Uzorak je činilo 222 sudionika, od kojih 214 učiteljica i 8 učitelja razredne nastave. Omjer broja sudionika obzirom na županiju je različit. Dok je u Primorsko-goranskoj i Istarskoj županiji omjer sudionika sličan, njih 84 i 82, iz Ličko-senjske županije sudjelovalo je ukupno 56 učitelja. Učitelji su procjenjivali vlastite sposobnosti u kreiranju poticajnog razrednog ozračja putem razumijevanja i prihvaćanja učenika, suradničke interakcije s učenicima, osjetljivosti na interese učenika, poticanja kreativnosti, korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije, održavanja discipline i poticanja učenika na preuzimanje inicijative. Stanisavljević (2018) je za potrebe svog istraživanja došla do uzorka od 317 sudionika s područja Republike Hrvatske, odnosno učitelja koji su preko platforme *Facebook* odgovorili na postavljenu anketu. U istraživanju su sudjelovali učitelja razredne i predmetne nastave. Ipak, u svrhu ovog istraživanja, odabrani su rezultati učitelja razredne nastave. Učitelji su tako vrednovali koliko često i na koji način održavaju odnos s roditeljima učenika, kako obiteljska situacija utječe na učenike, njihovo raspoloženje i ponašanje u školi što u konačnici rezultira ozračjem u razredu. Također, od iznimne važnosti bila je kategorija komunikacije učitelja i učenika. Dakle, učitelji su procjenjivali kako disciplina, nastavni sadržaj, modifikacija načina rada, složnost razreda i pravovremena reakcija na problem utječu na razredno-nastavno ozračje. Uzorak istraživanja u radu od Diković (2013) čini 225 učitelja razredne nastave s područja Istarske županije koji

predmet građanskog odgoja i obrazovanja provode interdisciplinarno. Učitelji su elemente razrednog ozračja procjenjivali u okviru provođenja građanskog odgoja i obrazovanja. Dakle, mjerila su se njihova mišljenja obzirom na veći interes učenika, poboljšan odnos prema kulturno drugačijim učenicima, manje nasilja i kvalitetniju komunikaciju s učenicima.

Kao što je prethodno navedeno, u ostalim radovima ispitanici su bili učenici osnovnih škola. Prije analize, potrebno je napomenuti da su u svrhu ovog istraživanja uzeti u obzir rezultati učenika razredne nastave. Tako uzorak istraživanja od Koludrović i Radnić (2013) čini sveukupno 333 učenika od četvrtog do osmog razreda osnovne škole s područja Splitsko-dalmatinske županije. Uzevši u obzir dob i spol, učenici su vrednovali elemente razrednog ozračja (zadovoljstvo školom, povjerenje u učitelje i odnos s učiteljima) zajedno sa procjenom akademske samoefikasnosti. Kategorija razrednog ozračja koja se odnosi na povjerenje u učitelje, usko je povezana sa ciljem ovog istraživanja. Dakle, učenici su procjenjivali razinu razumijevanja i suradnje učitelja, formalne i neformalne odnose te potrebu za dodatnim sastancima. U istraživanju od Božić (2015) uzorak čini 921 učenik četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole s područja grada Karlovca. Učenici su dimenzije zadovoljstva, povezanosti, natjecanja, poteškoća i napetosti vrednovali obzirom na stvarno ozračje u razredu i ono poželjno. Također, učenici su iskazivali svoja mišljenja o učiteljskoj ulozi u poticanju razrednog ozračja kroz učiteljsku potporu, jasnoću pravila te red i organizaciju u razredu. U radu od autorice Pavić (2015) sudjelovalo je 205 učenika četvrtih i sedmih razreda osnovne škole s područja grada Splita. Učenici su element razredno-nastavnog ozračja koji se odnosi na interakciju s učiteljima procjenjivali putem povjerenju, potpore i zadovoljstva nastavnim sadržajem. Prethodni element je usko povezan sa socijalnim odnosima među vršnjacima, pa su tako učenici zaključili kako loša interakcija s učiteljima vodi negativnom utjecaju na relaciji učenik-učenik. Za potrebe istraživanja autorice Vlahek (2016), uzorak je činilo 415 učenika razredne nastave (3. i 4. razred) iz četiri osnovne škole s područja Zagrebačke županije. Omjer učenika obzirom na spol je različit. Od 415 sudionika, 232 su činili dječaci, a 183 djevojčice. Osim učeničke percepcije elemenata razrednog ozračja-zadovoljstvo, povezanost, natjecanje, poteškoće i napetost, iste su mjerene obzirom na kategoriju radnog staža učitelja. Također, u istraživanju su sudjelovali učitelji obzirom na godine radnog staža: 5 godina radnog staža, od 6 do 15 godina radnog staža, od 16 do 30 godina radnog staža te više od 30 godina radnog staža. Reić Ercegovac i

suradnice (2018) provele su svoje istraživanje u nekoliko županija Republike Hrvatske, a uzorak je činilo 567 učenika osnovne škole, od četvrtog do osmog razreda. Učenici su trebali procijeniti stupanj slaganja sa elementima razredno-nastavnog ozračja koji su se odnosili na osjećaj sigurnosti u školi, socijalnu interakciju među učenicima, interakciju učitelja i učenika, osjetljivost na nasilje i stupanj doživljenog nasilja. Za potrebe istraživanja autorice Vidić (2020b), uzorak je u konačnici činilo 413 učenika jedne zagrebačke osnovne škole, od trećeg do osmog razreda. Autorica je u objašnjavanju socijalnih kompetencija učenika, uzela u obzir elemente razredno-nastavnog ozračja (zadovoljstvo, napetost, natjecanje i povezanost) direktno ih povezujući s podrškom učitelja, drugih učenika, prijatelja i roditelja. U istraživanju od Jurak (2020), sudjelovalo je 300 učenika 3. i 4. razreda osnovne škole s područja grada Zagreba. Učenici su isprva procjenjivali vlastiti osjećaj sigurnosti i prihvaćenosti tijekom nastave matematike, usredotočenost na zadatke te obavljanje zadataka s lakoćom ili poteškoćama. Također, kroz elemente razrednog ozračja koji se odnose na kontrolu i potporu učitelja te jasnoću pravila, učenici su vrednovali nastavu matematike kroz učiteljsku spremnost na razgovor, pravedno ocjenjivanje te uspješno rješavanje problema. Pešava (2020) je istraživanje provela u osnovnoj školi na području grada Zagreba. Za potrebe istraživanja, sudjelovalo je 26 učenika drugog razreda osnovne škole. Kao što je prethodno navedeno, ovo je jedini rad koji koristi kvalitativan i kvantitativan pristup istraživanja. U kvantitativnom dijelu istraživanja autorica je osmislila radionice na temu odgoja za razvoj. Osnovni cilj radionice odnosio se na razvijanje stavova i vrijednosti u okvirima tolerancije i socijalne pravde. Ispitanici su sudjelovali u pet radionica, od kojih je svaka imala različite ciljeve, od shvaćanja tuđih emocija i prihvaćanja različitosti, preko razvoja empatije i poticanja suradnje, do razvoja samopoštovanja. U sklopu radionica, autorica je kreirala i anketne upitnike s ciljem učeničkih procjena elemenata razrednog ozračja (zadovoljstvo, povezanost, natjecanje, poteškoće i napetost) prije i nakon radionica. Također, ispitanici su naglasak stavili na učiteljsku ulogu. Odnosno, učitelj poticanjem suradnje te shvaćanjem učeničkih emocija potiče kod vlastitih učenike razvijeno samopoštovanje, uvažavanje drugih i kreativnost u radu.

Treći istraživački zadatak odnosio se na sličnosti i razlike u istraživačkim zadacima ili problemima. Istraživačka pitanja u radu od Anđić i suradnica (2010) odnosila su se na utvrđivanje stavova studenata učiteljskih fakulteta i učitelja razredne nastave osnovnih škola

o elementima odgojno-obrazovne prakse (ciljevi i zadaci nastave, poticanje aktivnosti, rad u grupama, dvosmjerna komunikacija i vrednovanje učenika) koji doprinose razrednom ozračju kao indikatoru kvalitete suvremene nastave. Diković (2013) je obzirom na postavljene ciljeve istraživanja, koji su se odnosili na utvrđivanje učiteljskih mišljenja o obilježjima razrednog ozračja tijekom nastave građanskog odgoja i obrazovanja te načina na koji razredno ozračje utječe na provedbu nastave građanskog odgoja i obrazovanja, iznijela odgovarajuće hipoteze istraživanja. Dakle, pretpostavilo se da će učitelji koji predmet građanskog odgoja i obrazovanja provode međupredmetno, vrednovati razredno ozračje kao motivirajuće i poticajno te da će interdisciplinarno provođenje predmeta poboljšati odnos učitelja i učenika kao i suradnju roditelja i učitelja. Nadalje, u istraživanju od Koludrović i Radnić (2013), željelo se ispitati kako razredno-nastavno ozračje doprinosi u objašnjenju elemenata samoefikasnosti i školskih postignuća. Problemi istraživanja odnosili na razlike u dobi i spolu učenika s obzirom na školska postignuća i kvalitetu razredno-nastavnog ozračja kroz dimenzije zadovoljstva školom, povjerenja u nastavnike i odnos učitelj-učenik. Istraživanjem od Božić (2015) nastojalo se utvrditi postojanje razlika između stvarnog i poželjnog razrednog ozračja. Stvarno ozračje je opaženo, trenutno stanje u razredu, dok se poželjno ozračje veže za učeničke želje. Ukoliko je razlika stvarnog i poželjnog ozračja umjerena, može se uravnotežiti, no isto tako ukazuje na nedovoljnu motivaciju za promjenom stanja. U radu od Pavić (2015) se kroz probleme istraživanja željela utvrditi razlika u percepciji razredno-nastavnog ozračja s obzirom na dob i spol ispitanika te način na koji osobine ličnosti i razredno-nastavno ozračje doprinose objašnjenju razlika školskog uspjeha učenika. Dakle, procjena kvalitete razredno-nastavnog ozračja odnosila se na pitanje odnosa učitelja i učenika (povjerenje u učitelje, zadovoljstvo nastavom, učiteljska potpora) te međusobnih odnosa učenika u razredu. Vlahek (2016) je u zadacima istraživanja željela utvrditi postojanje povezanosti između radnog staža učitelja i učeničke percepcije dimenzija razredno-nastavnog ozračja (zadovoljstvo, povezanost, natjecanje i napetost). Uz prethodno, istraživanjem se željela utvrditi povezanost školskog uspjeha i percepcije dimenzija razredno-nastavnog ozračja među učenicima. Zadacima istraživanja u radu od Stanisavljević (2018) vrednovali su se elementi ispunjavanja nastavnih obveza učitelja, izvođenje nastave, ponašanje učenika te utjecaj ozračja na cjelokupno raspoloženje razreda. Nadalje, u dijelu komunikacije učitelj-učenik, htio se utvrditi utjecaj razredno-nastavnog ozračja na

komunikaciju učitelja i učenika. Odnosno, utvrđivali su se sljedeći elementi: neverbalna komunikacija, reakcija učitelja u nepovoljnom razrednom ozračju, složnost razreda itd. Potom, treći istraživački zadatak odnosio se na utjecaj discipline učenika na nastavni proces. Dakle, nastojalo se utvrditi kako učitelji rješavaju sukobe među učenicima, trude li se održavati pažnju učenika zanimljivim nastavnim sadržajem te uvažavaju li prijedloge svojih učenika u svrhu poboljšanja nastavnog procesa. Reić Ercegovac i suradnice (2018) zadatke svog istraživanja usmjerile su ka utvrđivanju kvalitete razrednog ozračja povezanog sa doživljenim nasiljem u školi. Odnosno, željelo se utvrditi kako učenici i učenice percipiraju elemente razrednog ozračja: međusobnu interakciju, odnos s učiteljem, osjećaj sigurnosti u školi i osjetljivost na nasilje. Pejić Papak i Mohorić (2020) su analizirale stavove učitelja o vlastitim sposobnostima koji utječu na stvaranje pozitivnog ozračja u razrednoj zajednici. Sposobnosti učitelja koje su se vrednovale odnosile su se na upravljanje razredom, suradničku interakciju, planiranje nastave s jasnim ciljevima te korištenje različitih metoda rada. Posljednji zadatak odnosio se na analizu primjene oblika i metoda poučavanja koji doprinose stvaranju pozitivnog razrednog ozračja (Pejić Papak i Mohorić, 2020). Zadaci istraživanja u radu od Vidić (2020b) odnosili su se na ispitivanje razlika percepcije razredno-nastavnog ozračja, socijalne podrške i socijalnih kompetencija s obzirom na spol i dob učenika te utjecaj prethodnih elemenata na socijalne kompetencije učenika. Glavni zadatak istraživanja u radu od Jurak (2020) bio je ispitati na koji način elementi razredno-nastavnog ozračja (uključenost učenika, kolegijalnost, potpora i kontrola učitelja, jasnoća pravila, konkurencija) utječu na provođenje nastave matematike uzimajući u obzir međusobne odnose, osobni razvoj te orijentaciju prema cilju. Glavni zadatak istraživanja kod Pešava (2020) bio je ispitati učinak psihoedukativnih radionica na elemente ozračja - poteškoće, napetost, natjecanje, povezanost i zadovoljstvo. Također, u kvalitativnom dijelu istraživanja autorica je željela dobiti uvid u učeničko poimanje vlastitih i tuđih emocija.

Posljednji istraživački zadatak ovog rada odnosi se na preporuke i smjernice za buduća istraživanja polazeći od rezultata istraživanja analiziranih radova. U istraživanju od Anđić i suradnika (2010) utvrđene su razlike između studenata i učitelja u vrednovanju ključnih prediktora razrednog ozračja. U svrhu poboljšanja odgojno-obrazovne prakse, studenti naglašavaju poticanje aktivnosti i dvosmjernu komunikaciju kao ključne elemente poticajnog razrednog ozračja. S druge strane, kod učitelja razredne nastave prevladava element

vrednovanja kao ključnog u svrhu pozitivnog ozračja razreda. Nastavno na prethodno, poželjno bi bilo provesti istraživanje s istim uzorkom ispitanika u svrhu utvrđivanja razlika i sličnosti u mišljenjima o elementima razrednog ozračja koji su ključni u radu učitelja i nastavnom procesu. U istraživanju od Diković (2013), ispitivalo se učiteljsko mišljenje o tipu razrednog ozračja koje najviše prevladava tijekom izvođenja nastave građanskog odgoja i obrazovanja. Naime, učitelji su prijateljsko ozračje procjenjivali najčešćim tijekom nastavnog procesa, a najmanje prisutno bilo je strogo i nekontrolirano ozračje. Nadalje, u okviru razrednog ozračja tijekom nastave građanskog odgoja i obrazovanja učitelji su iskazivali pozitivan stav prema učenicima s posebnim potrebama, poboljšani odnos s učenicima i kvalitetnije odnose među učenicima u razredu. Također, zamijećen je veći interes učenika za učenje te bolji odnos učenika prema učenicima s posebnim potrebama i kulturno drugačijih učenika. Ovim istraživanjem vidljiva je važnost međupredmetnih tema za hrvatske škole jer doprinose u poboljšanju razrednog ozračja i odnosu učitelja s učenicima u razredu. U istraživanju od Božić (2015) cilj je bio utvrditi razlike kod učenika četvrtih, šestih i osmih razreda u procjeni stvarnog i poželjnog razrednog ozračja. Utvrđena je razlika u procjenama dimenzija stvarnog i poželjnog razrednog ozračja obzirom na dob učenika. Dakle, veće učeničko zadovoljstvo učiteljem i nastavom kao i međusobna povezanost u razredu prisutno je kod učenika četvrtih razreda, dok ono opada u šestom i osmom razredu. Također, učenici četvrtih razreda visoko procjenjuju potrebu za manje natjecanja i napetosti tijekom nastave. U budućim istraživanjima bilo bi korisno pratiti dinamiku promjena longitudinalnim pristupom kako bi se ustanovile sličnosti i razlike s promjenama dobi učenika u okviru vrednovanja rada učitelja i međusobnih odnosa u razredu s ciljem poboljšanja razrednog ozračja. Vlahek (2016) je u svom istraživanju naglasak stavila na razredno ozračje i radni staž učitelja. Ovim istraživanjem, utvrđena je povezanost između elemenata razrednog ozračja-povezanosti u razredu, zadovoljstva nastavom i radnog staža učitelja. Odnosno, što je veći radni staž učitelja to je veće zadovoljstvo i povezanost učenika u razredu. Ovaj dobiveni rezultat ukazuje na važnost iskustva koje učitelji stječu tijekom radnog vijeka. S druge strane, značajna je razlika prisutna između elemenata napetosti i natjecanja učenika koje vode učitelji s manje godina radnog iskustva. Shodno prethodnim rezultatima, vidljiva je važnost iskustva koje učitelji stječu tijekom radnog vijeka. Kako i na koji način stvoriti opuštajuću radnu atmosferu i osjećaj sigurnosti svojih učenika, trebali bi biti jedni od pitanja

i zadaća budućih učitelja, odnosno studenata učiteljskih fakulteta. Također, za potrebe daljnjih istraživanja, potrebno je dodatno istražiti ulogu stečenog radnog iskustva učitelja koji direktno utječe na ozračje razreda, a dobivene rezultate usmjeriti ka dodatnom usavršavanju učiteljske struke. U istraživanju od Stanisavljević (2018) od ukupnog broja od 317 učitelja, njih 313 se složilo s tvrdnjom kako razredno ozračje ima veliku ulogu u izvođenju nastave. Također, 240 od 317 učitelja se složilo s tvrdnjom da pozitivno razredno ozračje u nastavnom procesu doprinosi učeničkom uspješnijem savladavanju programskih sadržaja. S tvrdnjom koja se odnosila na utjecaj razrednog ozračja na ponašanje učenika u tijeku nastavnog procesa, u potpunosti se složilo preko 50 % ispitanika. U dijelu autoriteta i njegovog utjecaja na razredno ozračje, najveći broj učitelja složilo se da autoritet učitelja utječe na stvaranje pozitivnog ozračja. 37 % učitelja izrazilo je neodlučnost za tvrdnju *Nastavni proces može biti uspješan i bez dobrog, pozitivnog razrednog ozračja*, a preko 10 % učitelja složilo se s prethodnom tvrdnjom. Polazeći od dobivenih rezultata, potrebno je ustanoviti zašto neki učitelji smatraju da bez pozitivnog ozračja mogu uspješno ostvariti nastavni proces. U radu od Pavić (2015) rezultati pokazuju kako učenice interakciju s učiteljima procjenjuju boljom u odnosu na učenike. Uzimajući u obzir kriterij dobi i spola, učenice četvrtih razreda iskazuju manje negativnih osjećaja prema školi. Nadalje, učenici sedmih razreda iskazuju nezadovoljstvo školom i doživljavanje negativnih osjećaja. Analiza procjene interakcije među učenicima u razredu nije pokazala statistički značajne razlike. Uz rezultate istraživanja od Pavić (2015), u drugim istraživanjima (Koludrović i Radnić, 2013) također je naglasak na odnosu učitelj-učenik koji postaje glavnim prediktorom u razvijanju ostalih socijalnih odnosa. Buduća istraživanja trebala bi utvrditi što doprinosi opadanju kvalitete razredno-nastavnog ozračja kod učenika s porastom dobi, stavljajući naglasak na odnos učitelja i učenika. Rezultati istraživanja od Koludrović i Radnić (2013) odnose se na spolne razlike obzirom na element zadovoljstva školom, a idu u prilog učenicama. Kada je riječ o procjeni povjerenja u učitelje, kao i kod Pavić (2015), učenice iskazuju veće povjerenje u učitelje od učenika. Nadalje, uspoređujući dobne razlike, učenici četvrtih razreda su zadovoljniji nastavom u odnosu na starije učenike. Sukladno rezultatima, potrebno je utvrditi zašto učeničko povjerenje u učitelje opada porastom dobi i mogu li učitelji modifikacijom nastavnih metoda, pobuditi veći interes svojih učenika za rad i disciplinu te na takav način doprinijeti kvalitetnijem razrednom ozračju. Rezultati istraživanja od autorica

Pejić Papak i Mohorić (2020) pokazuju da učitelji visoko procjenjuju sljedeće sposobnosti u svrhu ostvarivanja poticajnog ozračja u razredu: vješto upravljanje razredom, razumijevanje i prihvaćanje razlika među učenicima, suradnička interakcija i poticanje kreativnosti. Uz kvalitetne međuljudske odnose koji doprinose pozitivnom razrednom ozračju, učitelji su naglasak stavljali i na kreativno oblikovanje nastavnih aktivnosti te planiranje nastave s jasnim ishodima učenja. Također, učitelji su visoko procjenjivali metodu demonstracije uz frontalni rad, igru i individualan rad kao ključne u svrhu ostvarivanja poticajnog ozračja u razredu. Ipak, zabrinjavajuća je činjenica što većina ispitanika nikada nije koristila metode rada u skupinama i predstavljanja uradaka. U budućim istraživanjima potrebno je uključiti i sudjelujuće promatranje u svrhu utvrđivanja pouzdanosti odgovora učitelja kako bi se dobila stvarna i poželjna slika ozračja razreda. U rezultatima istraživanja od Vidić (2020b) utvrđena je razlika u dimenzijama zadovoljstva i povezanosti između učenika razredne i predmetne nastave. Također, razlike su prisutne u procjeni učiteljske podrške učenicima. Učenici razredne nastave visoko procjenjuju podršku i razumijevanje učitelja u odnosu na starije učenike te samim time percipiraju i ozračje razreda pozitivnijim. Prisutne razlike mogu biti rezultat toga što predmetni nastavnici nemaju dovoljno mogućnosti i vremena kako bi se povezali sa svim učenicima, dok je u razrednoj nastavi to puno lakše zbog organizacije rada. U objašnjavanju socijalnih kompetencija važnu ulogu imali su elementi ozračja, a odnose se na učiteljsku i učeničku podršku, međusobnu povezanost učenika i zadovoljstvo cjelokupnim nastavnim procesom. Ovim istraživanjem potvrđena je uloga učitelja u razvoju socijalnih kompetencija učenika koja doprinosi ozračju razreda koje će biti poticajnog karaktera. Rezultati istraživanja od Jurak (2020) u skladu su s nekim prethodno navedenim (Vidić, 2020b; Koludrović i Radnić, 2013; Pavić, 2015). Naime, utvrđeno je da učenici visoko vrednuju učiteljsku spremnost za pomoć tijekom nastave matematike. Pad samoučinkovitosti i procjena kvalitete razredno-nastavnog ozračja (jasnoća pravila, organizacija, učiteljska kontrola) s porastom dobi u skladu je s prethodnim istraživanjima (Pavić, 2015; Koludrović i Radnić, 2013) na što treba obratiti pažnju jer je riječ o vremenskom razmaku od samo godine dana. Postavlja se pitanje zašto opada zadovoljstvo učenika nastavom matematike koje utječe na njihov uspjeh i samoučinkovitost, a dijelom su rezultat kvalitete ozračja i učiteljske potpore. Kao i u prethodno analiziranim istraživanjima, u radu od Reić Ercegović i suradnica (2018) također opada povjerenje u učitelje s porastom dobi. Također, zamijećena

je povezanost kvalitete interakcije među učenicima i osjećaja doživljenog nasilja. U ovom slučaju, prisutna je preventivna uloga razredno-nastavnog ozračja s ciljem tolerantnog i suradničkog odnosa među učenicima. U budućim istraživanjima potrebno je dodatno utvrditi zašto dolazi do manjka povjerenja učenika u učitelje i veće socio-emocionalne nesigurnosti s porastom dobi koji direktno utječu na odnose i ozračje razredne zajednice. U rezultatima istraživanja od Pešava (2020) prisutan je pomak u dimenzijama zadovoljstva i povezanosti. Odnosno, učenici su nakon provedenih psihoedukativnih radionica iskazivali veću međusobnu povezanost, povezanost s učiteljima te zadovoljstvo u provedbi nastave i korištenih nastavnih metoda. Kvalitativnim dijelom istraživanja, utvrđena je učenička visoka upućenost u osjećaj empatije te shvaćanja vlastitih i tuđih emocija gdje važnu ulogu ima učitelj koji svojim kompetencijama osigurava ozračje u razredu koje će biti poticajno i bez predrasuda. U budućnosti bi bilo poželjno provesti slično istraživanje na istom uzorku ispitanika kako bi se utvrdile sličnosti i razlike u odgovorima učenika, odnosno način vrednovanja elemenata razrednog ozračja, međusobne interakcije, interakcije s učiteljem i razvijene empatije za osjećaje drugih.

6. Zaključak

Osnovni cilj ovog rada bio je identificirati, analizirati i interpretirati pojedine odrednice suvremenih empirijskih istraživanja na nacionalnoj razini koji se bave ulogom učitelja u realizaciji pozitivnog razrednog ozračja. Svaka pojedina tema koja se odnosi na učitelja u razredu povezana je i sa razrednim ozračjem. Dakle, teorijski dio rada posvećen je prikazu povijesnog pregleda izobrazbe učitelja na području Republike Hrvatske te potrebnim kompetencijama i stilu rukovođenja razreda koji su povezani s drugim dijelom teorijske podloge-razrednim ozračjem, njegovim određenjem i čimbenicima od kojih je najvažniji odnos učitelja i učenika. Polazeći od glavnog istraživačkog problema ovoga rada, a to je učitelj i njegova uloga u kreiranju razrednog ozračja, prikupljeno je ukupno dvanaest istraživanja na nacionalnoj razini koja su zadovoljila prethodno ustanovljene kriterije: vremenski raspon do unatrag petnaest godina, razredna nastava, empirijska istraživanja te ključne riječi (učitelj, razredno ozračje, razredno-nastavno ozračje). Uloga učitelja u cjelokupnom odgojno-obrazovnom procesu je ključna kako bi i razredno ozračje bilo povoljno za pravilan rast i razvoj učenika. Ostvariti pozitivno ozračje u razrednoj zajednici jedan je od zahtjeva suvremenog učitelja u školi.

Prvim istraživačkim problemom utvrđene su sličnosti i razlike u načinu operacionalizacije instrumentarija. Autorice Vlahek (2016), Božić (2015), Vidić (2020b) i Pešava (2020) koristile su instrument *Moj razred* koji se sastoji od pet dimenzija razrednog ozračja. Nadalje, prisutne su sličnosti između operacionalizacije instrumentarija u radovima od Pavić (2015) i Reić Ercegovac i suradnica (2018) u kojima se mjerio odnos s učiteljima, međusobna interakcija i osjetljivost na nasilje. Slična operacionalizacija instrumentarija prisutna je kod Koludrović i Radnić (2013), dodatno uključujući element povjerenja u nastavnike. Drugi zadatak istraživanja odnosio se na razlike metodološkog pristupa i uzorka istraživanja u recentnim istraživanjima uloge učitelja u ostvarivanju pozitivnog razredno-nastavnog ozračja na nacionalnoj razini. Jedino je u radu od Pešava (2020) prisutno korištenje kvantitativnog i kvalitativnog pristupa u istraživanju, dok su ostala istraživanja kvantitativnog karaktera. Razlike su prisutne u odabranom uzorku istraživanja analiziranih radova. Od dvanaest radova, četiri su kao ispitanike imala učitelje, dok su za potrebe ostalih istraživanja odabrani učenici. Upravo je uzorak istraživanja bitan u analizi radova zbog prisutnosti dviju različitih percepcija elemenata razrednog ozračja. Trećim istraživačkim zadatkom utvrđene su

sličnosti i razlike u recentnim istraživanjima u okviru zadataka istraživanja koja se bave ulogom učitelja u ostvarivanju pozitivnog razredno-nastavnog ozračja u nacionalnom kontekstu. Sličnosti su prisutne kod Diković (2013) i Jurak (2020) jer oba istraživanja imaju za cilj utvrditi elemente ozračja u razredu koji utječu na provođenje pojedinog predmeta. Nadalje, u radovima od Pavić (2015) i Reić Ercegovac i suradnica (2018) prisutna je povezanost jer se ispituju elementi (interakcija učitelj-učenik) i kvaliteta razrednog ozračja koji utječu na učenički uspjeh i zadovoljstvo školom. Također, sličnost je moguće pronaći u radovima od Stanisavljević (2018) i Pejić Papak i Mohorić (2020) koji razredno ozračje ispituju obzirom na nastavni proces i korištene metode rada. U posljednjem istraživačkom zadatku, iznesene su smjernice i preporuke za buduća istraživanja. Temeljem analize, vidljiva je potreba za poboljšanjem kvalitete odnosa, komunikacije i razumijevanja između učitelja i učenika s porastom dobi učenika (Vidić, 2020b; Pešava, 2020; Koludrović i Radnić, 2013; Reić Ercegovac i suradnice, 2018). Istraživanje od Diković (2013) primjer je bitne uloge međupredmetnih tema u hrvatskim školama koje mogu doprinijeti kvaliteti razrednog ozračja. Nadalje, rezultatima analize, u radovima od Anđić i suradnica (2010) i Vlahek (2016), naglasak se stavlja na potrebu za dodatnim usavršavanjima učitelja i cjeloživotnim učenjem. Na kraju, ovim diplomskim radom utvrđeno je kako učitelji doprinose stvaranju poticajnog ozračja u razredu te koji su prostori za napredak u budućim istraživanjima.

7. Literatura

Andić, D., Pejić-Papak, P., & Vidulin-Orbanić, S. (2010). Stavovi studenata i učitelja o razrednom ozračju kao prediktoru kvalitete nastave u osnovnoj školi. *Pedagogijska istraživanja*, 7(1), 67-83.

Alić-Ramić, B. (2020). Povezanost socioemocionalne klime u razredu sa školskim uspjehom učenika. *Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici*, (18), 145-166.

Bašić, S. (2009). Nastavni stil ili način uspostavljanja autoriteta. Sisak: Radni materijal za stručno usavršavanje učiteljica i učitelja engleskog jezika, mentora, savjetnika, voditelja ŽSV-a. Dostupno na: www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nastavni_stil.doc (24.09.2023).

Bognar, L., Matijević, M. (2005). Didaktika. Zagreb: Školska knjiga

Bošnjak, B. (1997). Drugo lice škole: istraživanje razredno-nastavnoga ozračja. Zagreb: Alinea.

Božić, B. (2015). Stvarno i poželjno razredno ozračje u osnovnoj školi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 61(1), 93-100.

Bratanić, M. (1993). Mikropedagogija. Zagreb: Školska knjiga.

Buljubašić-Kuzmanović, V., Blažević, I. (2015). Školski kurikulum u funkciji razvoja socijalnih vještina učenika. *Pedagogijska istraživanja*, 12(1-2), 71 – 86.

Buljubašić-Kuzmanović, V. (2016). Socijalna kultura škole i nastave. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Buterin, M. (2009). Razredno-nastavno ozračje–afirmacija interkulturalizma. *Acta Iadertina*, 6(1), 0-0.

Cindrić, M., Miljković, D., Strugar, V. (2010). Didaktika i kurikulum. Zagreb: IEP - D2

Debeljak, V. (2016). *Suvremeni učitelj u kontekstu cjeloživotnog obrazovanja* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education. Chair of Pedagogy and Didactics).

Diković, M. (2013). Značaj razrednoga ozračja u građanskom odgoju i obrazovanju. *Pedagojska istraživanja*, 10(2), 327-339.

Domović, V. (2003). Školsko ozračje i učinkovitost škole. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Drobot, L., Rošu, M. (2012). Teachers' Leadership Style in The Classroom and Their Impact Upon High School Students. International conference of scientific papers AFASES, 5(1).

Đigić, G. (2013). Ličnost nastavnika i stilovi upravljanja razredom (Doktorska disertacija). Univerzitet u Nišu: Filozofski fakultet.

Dostupno na: <https://fedorani.ni.ac.rs/fedora/get/o:812/bdef:Content/get> (25.09.2023).

Franić, M. (2016). *Utjecaj stila nastavnika na odgojno-obrazovnu klimu* (Doctoral dissertation, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).

Franić, M. (2018). *Nastavnik i razredno ozračje iz perspektive učenika* (Doctoral dissertation, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).

Glasser, W. (1999). *Nastavnik u kvalitetnoj školi*. Zagreb: Educa.

Guberac, A. (2020). *Prilagodba razrednoga ozračja za integraciju djece s ADHD-om* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).

Hlapčić, Đ. (2021). Povezanost samopoštovanja nastavnika s procjenom školskog ozračja. *Nastavnička revija: Stručni časopis Škole za medicinske sestre Vinogradska*, 2(2), 53-73.

Ilić, I., Ištvančić, I., Letica, J., Sirovatka, G., Vican, D. (2012). *Upravljanje razredom*. Zagreb: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih u suradnji s British Councilom. International Step by Step Association (2011). *Kompetentni odgajatelji 21. stoljeća*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište „Korak po korak“.

Ivanković, M., & Rijavec, M. (2012). Utjecaj provođenja programa pozitivne psihologije na optimizam i razredno ozračje kod učenika četvrtog razreda osnovne škole. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 153(2), 219-233.

- Jagić, S., & Jurčić, M. (2006). Razredno-nastavno ozračje i zadovoljstvo učenika nastavom. *Acta Iadertina*, 3(1), 29-43.
- Ješić, D. (2010). Stjecanje kompetencija za nove uloge nastavnika u suvremenoj školi i školi budućnosti. *Svarog: časopis za društvene i prirodne nauke*, 1(1), 195-200.
- Jukić, R., Ringel, J. (2013). Cjeloživotno učenje-put ka budućnosti. *Andragoški glasnik*, 17(1), 25-35.
- Jurak, A. (2020). Elementi razredno-nastavnog ozračja u nastavi matematike (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).
- Jurčić, M. (2014). Kompetentnost nastavnika–pedagoške i didaktičke dimenzije. *Pedagogijska istraživanja*, 11(1), 77-91.
- Koludrović, M., & Radnić, I. (2013). Doprinos nekih osobnih i socijalnih čimbenika u objašnjenju školskog uspjeha u ranoj adolescenciji. *Pedagogijska istraživanja*, 10(1), 65-79.
- Kostović-Vranješ, V. (2015). Inicijalno obrazovanje i profesionalno usavršavanje učitelja usmjereno prema osposobljavanju za promicanje obrazovanja za održivi razvoj. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, 6(7), 105-118.
- Krištof, M., Pisk, K., Radeka, I. (2011). Istraživanje o primjeni bolonjskog procesa na hrvatskim sveučilištima. *Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja*, Dostupno na: <http://www.nsz.hr/vijesti/istrazivanje-o-primjeni-bolonjskog-procesa-na-hrvatskimsveucilistima>. (24.09.2023).
- Lasić, K. (2015). Uloge nastavnika u tradicionalnoj i kvalitetnoj školi. *Putokazi*, 3 (2), 101-110.
- Matijević, M. (1997). Didaktički čimbenici odgojnoobrazovnog ozračja. Iz: Vrgoč, H. (ur.), *Školsko i razredno-nastavno ozračje-put prema kvalitetnoj školi i nastavi: zbornik stručnoznanstvenog skupa* (str. 33–45). Zagreb: HPKZ.
- Milenović, Ž. (2011). Stil vodstva nastavnika inkluzivne nastave. *Život i škola*, 25(1), 154-167

Mohorić, M. (2018). *Poticajno razredno ozračje: elementi uspješnosti poučavanja* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Teacher Education in Rijeka).

Nacionalni okvirni kurikulum (2011): [Nacionalni okvirni kurikulum.pdf \(mzos.hr\)](http://mzos.hr/nacionalni-okvirni-kurikulum.pdf)

Nemčić, M. (2018). *Povezanost školskih ocjena učenika primarnog obrazovanja sa socijalnim odnosima u razredu* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).

Nikšić Rebihić, E., & Novosel, V. (2018). Implikacije skrivenog kurikuluma; 350 – 360.

Organisation of Economic Cooperation and Development (2007). *Education and Training Policy: Qualifications Systems – Bridges to lifelong learning*. Paris: OECD. Dostupno na: <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/38465471.pdf>. (24.09.2023.)

Organisation of Economic Cooperation and Development (2005). *Teachers Matter – Attracting Developing and Retaining Effective Teachers*. Paris: OECD. Dostupno na: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264018044-en> (24.09.2023.)

Ošap, A. (2017). *Nastavnik i razredno-nastavno ozračje*.

Papak, P. P., Mohorić, M. (2020). *Poticajno razredno ozračje: elementi uspješnosti poučavanja*. Iz: *Didaktički izazovi III: didaktička retrospektiva i perspektiva Kamo i kako dalje*, 162-172. Peko, A., Grmek, M. I., & Dizdarevikj, J. D. (ur.)

Pavić, J. (2015). *Uloga osobina ličnosti i razredno-nastavnog ozračja u objašnjenju školskog uspjeha učenika* (Doctoral dissertation, University of Split. Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split).

Pešava, A. (2020). *Učinak psihoedukativnih radionica iz područja tolerancije na razredno ozračje, suradnju i empatiju učenika* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).

Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (2014). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_03_34_613.html (22.09.2023).

Pravilnik o napredovanju učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja u osnovnim i srednjim školama i učeničkim domovima (2019). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_07_68_1372.html (27.11.2023.)

Reić Ercegovac, I., Koludrović, M., & Bubić, A. (2018). Percipirana sigurnost u školi i razredno-nastavno ozračje kao prediktori doživljavanja nasilnih ponašanja. *Napredak: časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 159(1-2), 31-52.

Relja, J. (2006). Kako se učenici osjećaju u školi. *Život i škola*, 2(15-16), 88-96

Resolution of Council of Europe on lifelong learning (2002). Dostupno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0bf0f197-5b35-4a97-9612-19674583cb5b>

Sejtanić, S. (2016). *Stilovi rada nastavnika*. Mostar: Univerzitet "Džemal Bijedić".

Stanisavljević, A. (2018). *Utjecaj razrednog ozračja na nastavni proces* (Doctoral dissertation, University of Pula. Faculty of Educational Sciences).

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2013). Cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/ENG/novosti/Arhiva//Strategija%20OZT%20-%20saz%CB%87etak.pdf> (27.11.2023.)

Strugar, V. (2014). *Učitelj između stvarnosti i nade*. Zagreb: Alfa.

Sučević, V., Cvjetićanin, S., Sakač, M. (2011). Obrazovanje nastavnika i učitelja u europskom konceptu kvalitete obrazovanja zasnovanom na kompetencijama. *Život i škola*, 25(1), 11-23.

Sušec, V. (2017). *Poučavanje učenika u kombiniranim razrednim odjelima* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Teacher Education in Rijeka. Section for Educational Sciences).

Šimić Šašić, S., Sorić, I. (2010). Pridonose li osobne karakteristike nastavnika vrsti interakcije koju ostvaruju sa svojim učenicima?. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 19(6), 973-994.

Šimić Šašić, S. (2011). Interakcija nastavnik-učenik: Teorije i mjerenje. *Psihologijske teme*, 20(2), 233-260.

Štefanić, M. (2022). *Mišljenja učitelja razredne nastave o kombiniranim razrednim odjeljenjima u osnovnim školama Koprivničko-Križevačke županije* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).

Tolj, N. (2020). *Povezanost između privrženosti učiteljici, razrednog ozračja i kvalitete školskog života* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).

Vidić, T. (2020a). *Razredno-nastavno ozračje, samoučinkovitost, angažiranost i zadovoljstvo školom učenika u osnovnoj školi* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).

Vidić T. (2020b), 267-278. *Razredno-nastavno ozračje, podrška okoline i socijalne kompetencije učenika // Didactic Challenges III: Didactic Retrospective and Perspective Where/How do we go from here? / Peko, Anđelka ; Ivanuš Grmek, Milena ; Delcheva Dizarevikj, Jasmina (ur.). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti ; Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Centar za znanstveni rad u Vinkovcima.*

Vizek Vidović, V. (2005). *Cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika: višestruke perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Vlahek, I. (2016). Razredno-nastavno ozračje i radno iskustvo učitelja. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 62(2), 119-130.

Vrgoč, H. (1997). Školsko i razredno-nastavno ozračje u funkciji unapređivanja odgoja i obrazovanja. Iz: Vrgoč, H., Bošnjak, B. (ur.), *Školsko i razredno-nastavno ozračje: put prema kvalitetnijoj hrvatskoj školi i nastavi: zbornik stručno-znanstvenog skupa* (str. 9–16). Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.

Vrkić Dimić, J. (2013). Kompetencije učenika i nastavnika za 21. stoljeće. *Acta Iadertina*, 10(1), 49-60.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2020). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli> (24.09.2023.)

Zrilić, S., & Marin, K. (2019). Kompetencije u suvremenoj školi–potrebe prakse iz perspektive učitelja. Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu, 68(2.), 401-412.

Internetski izvori:

URL 1 – Didaktičke strategije i razredno-nastavno ozračje na početku obveznog školovanja (Milan Matijević, Zagreb)

Dostupno na: <https://www.scribd.com/document/373863864/14046-SPLIT98-doc> (06. 02. 2024.)

8. Popis tablica

Tablica 1. Pregled trinaest empirijskih radova na temu istraživanja razrednog ozračja i uloge učitelja, u razdoblju od 2010. – 2022.	28
---	----

9. Naslov, sažetak i ključne riječi

Uloga učitelja u ostvarivanju pozitivnog razrednog ozračja

Učiteljska profesija mijenjala se tijekom povijesti. Jedno od najbitnijih segmenata kvalitetnog rada učitelja je pozitivno razredno ozračje. U teorijskom dijelu rada prikazana je učiteljska profesija kroz formalno inicijalno obrazovanje, cjeloživotno učenje, kompetencije i stil rukovođenja razreda. Osnovni cilj bio je analizirati određene elemente suvremenih empirijskih istraživanja na nacionalnoj razini koji tematiziraju ulogu učitelja u izgradnji pozitivnog razrednog ozračja. Ukupno je izdvojeno dvadeset i jedno istraživanja, od kojih je dvanaest bilo daljnje analizirano. Glavni zadaci istraživanja odnosili su se na utvrđivanje načina operacionalizacije instrumentarija, korištenih pristupa istraživanja i razlika u uzorku istraživanja, ispitivanje razlika u problemima odabranih istraživanja i utvrđivanje preporuka za buduća istraživanja uloge učitelja u ostvarivanju pozitivnog razrednog ozračja u nacionalnom kontekstu. Utvrđeno je korištenje instrumenta *Moj razred* u četiri analizirana rada te sličnosti operacionalizacije instrumentarija pet radova u skalama procjene koje su analizirale zadovoljstvo školom, interakciju učenika i učitelja, zadovoljstvo školom i osjetljivost na nasilje. Nadalje, kvalitativan pristup istraživanju koristio je samo jedan rad, dok su u uzorku istraživanja ispitanici bili učitelji ili učenici. U problemima istraživanja odabranih radova, najčešće su prisutni elementi razrednog ozračja koji se odnose na utjecaj istih na odnos i komunikaciju učitelja i učenika, zadovoljstvo nastavom i učeničko samopoimanje. Posljednje, prostori za napredak naglašeni su u radovima koji su za uzorak imali učenike, a odnosi se na opadanje zadovoljstva učenika nastavnim metodama i povjerenja u učitelje s porastom dobi. Također, kod učitelja su vidljive potrebe za dodatnim usavršavanjima na temu razrednog ozračja kako bi uspješno odgovorili na potrebe svojih učenika.

Ključne riječi: učitelj, pozitivno razredno ozračje, učenici, razredna nastava, nacionalna razina

Teacher's Role in Creating a Positive Classroom Climate.

The teaching profession has changed throughout history. One of the most important segments of a teacher's quality work is a positive classroom atmosphere. In the theoretical part of the work, the teaching profession is presented through formal initial education, lifelong learning, competencies, and class management style. The main goal was to analyze certain elements of contemporary empirical research at the national level that address the role of teachers in building a positive classroom atmosphere. A total of twenty-one studies were selected, twelve of which were further analyzed. The main tasks of the research were related to determining the way of operationalizing the instruments, used research approaches and differences in the research sample, examining the differences in the problems of the selected research and determining recommendations for future research on the role of teachers in achieving a positive classroom atmosphere in the national context. The use of the My Class instrument in four analyzed papers was determined, as well as similarities in the operationalization of the instruments of five papers in assessment scales that analyzed satisfaction with school, interaction between students and teachers, satisfaction with school and sensitivity to violence. Furthermore, the qualitative research approach was used in one paper, while in the research sample the respondents were teachers or students. In the research problems of the selected works, elements of the classroom atmosphere are most often present, which refer to their influence on the relationship and communication between teachers and students, satisfaction with teaching and student self-concept. Lastly, the areas for improvement were highlighted in the works that had students as a sample, and it refers to the decline in student satisfaction with teaching methods and trust in teachers with increasing age. Also, there is a visible need for additional training on the topic of classroom atmosphere among teachers to successfully respond to the needs of their students.

Key words: teacher, positive classroom atmosphere, student, primary education, national level